

بسم الله الرحمن الرحيم

روانشناسی رشد ۲

چرخه رشد از کودکی تا پیری

از سری کتاب‌های جامع روان‌آموز (درسنامه + تست) شامل تست‌های کنکور سال‌های اخیر

منطبق بر محتوای کلاس‌های جامع روان‌آموز

۹۰ درصد تطابق با کنکور سال گذشته

بروزرسانی دائمی در طول سال تحصیلی ۱۴۰۲

مقدمه مولف

افراد در هر سنی، ویژگی‌های خاص خودشان را دارند، یک کودک دبستانی زمین تا آسمان با یک نوجوان متفاوت است! برخلاف آنچه در گذشته تصور می‌شد، افراد در دوره‌های سنی بالاتر هم ویژگی‌های خاص خودشان را دارند و فقط در حال تکرار گذشته نیستند! رشد هرگز متوقف نمی‌شود، ما در هر سنی نیازهایی داریم که شیوه برخورد خاص خودش را می‌طلبد. به همین دلیل، شناخت چرخه زندگی برای هر روانشناسی واجب است. برای رسیدن به این دانش، انتخاب درستی کرده‌اید. در جلد دوم کتاب روانشناسی رشد روان‌آموز با ابعاد مختلف جسمانی، شناختی و هیجانی در چرخه زندگی از کودکی تا پیری آشنا خواهید شد و حتی خواهید دید که شیوه مواجهه با مرگ چقدر اهمیت دارد! علاوه بر این، با مطالعه این کتاب شما تبدیل به داوطلبی قوی در این درس مهم کنکور ارشد و دکتری روانشناسی خواهید شد. برای رسیدن به این هدف در زمان مطلوب، نیاز ندارید که کتب حجیمی بخوانید. شما در کتاب پیش رو به شکل کامل و در عین حال خلاصه، با مطالب چرخه زندگی از کتب روانشناسی رشد لورابریک (دو جلد) و روانشناسی رشد و تحول انسان پاپالیا و برخی نکات تکمیلی از کتاب روانشناسی ژنتیک منصور آشنا می‌شوید. برای محک زدن خودتان نیز می‌توانید به تست‌های سال‌های گذشته کنکور در انتهای هر فصل، پاسخ دهید. همچنین مطالب مهم این کتاب به شکل خلاصه در کلاس مجازی روانشناسی رشد تدریس شده است که می‌تواند برای فهم بهتر و جمع‌بندی مهمترین نکات آن کمک بزرگی باشد. در نهایت، برای مرور مطالب می‌توانید از فلش‌کارت‌های نارنگی استفاده کنید. دیگر به جز اتکای شما به خودتان، برای کسب یک درصد طلاپی در کارنامه، چه چیزی باقی می‌ماند؟ امیدواریم این کتاب بتواند به شما کمک کند که یک روانشناس آگاه و یک داوطلب موفق باشید. مثل همیشه، مشتاقانه پذیرای نظرات ارزشمند شما برای بهبود این کتاب هستیم، برای ثبت ایده‌های خود می‌توانید از QR code داخل کتاب استفاده کنید.

علم هم برای خودش سلسله مراتبی دارد، مثلاً اولین سطح علم، چارچوب‌های ثابت‌اند، مثل پل‌ها و ساختمان‌ها که مطالعه آن کار مهندسان عمران است. در سطح دوم به ساعتواره‌ها می‌رسیم، مثل ساعت و موتور خودرو، این‌ها بر خلاف سطح قبل حرکت هم می‌کنند، مهندسی مکانیک این موارد را بررسی می‌کند. در سطح سوم، دستگاه‌های برنامه‌پذیرند، مثل ترموستات که علاوه بر آن که حرکت می‌کند، می‌شود به آن برنامه داد، برنامه‌نویسی کامپیوتر و علم مهندسی کنترل در این سطح است. سطح بعدی سلول است، تک یاخته زنده‌ای که مستقلاً می‌تواند، تولید مثل کند و با محیط ارتباط برقرار کند، دنیای خیلی پیچیده‌تر از دنیای مهندسی! رشته‌های زیست‌شناسی و ژنتیک در این سطح از علم فعالیت می‌کنند. سطح بعدی گیاه و اندام‌هاست، مجموعه‌ای از سلول‌ها که با هم تقسیم وظیفه می‌کنند و هرکدام کاری را به عهده می‌گیرند، رشته‌های پزشکی و گیاه‌شناسی در این سطح فعالیت می‌کنند. سطح بعدی حیوانات هستند، از اینجا آگاهی آغاز می‌شود، جاندارانی که آموزش پذیرند و از تجربه‌های قبلی درس می‌گیرند، کسانی که حیوانات را آموزش می‌دهند و روانشناسان رفتارگرا در این سطح فعالیت می‌کنند. سطح بعدی فهم و تحلیل هیجانات و رفتار انسان خودآگاه است که به لحاظ پیچیدگی فراتر از تمام علوم پزشکی و مهندسی، در بالاترین سطوح علم قرار می‌گیرد. جایی که شما با شگفتی‌های ذهن انسان روبه‌رو می‌شوید و مسایلی را حل می‌کنید که علوم پزشکی و مهندسی، نه تنها، راه‌حلی نمی‌توانند ارائه دهند، بلکه حتی ابزاری برای پیدا کردن مساله ندارند. اینجا آغاز دنیای روان‌شناسی است. خوشحالیم که در رویای بزرگ اکتشاف این سرزمین شگفت‌انگیز، قدم به قدم همراه شما هستیم!

ستاره های روان آموز

سال	رتبه کشور در آگرایش	نام و نام خانوادگی
۱۴۰۱	+ ۳۹ بالینی - ۱۷ روانسنجی - ۲۳ کودکان - ۳۶ تربیتی	نیما خوش فطرت
۱۳۹۹	+ ۱۷ بالینی	طاحنا سلاجقه
۱۴۰۱	+ ۴۹ عمومی - ۱۸ بالینی	مهدتاب شرفیه
۱۴۰۰	+ ۱۹ بالینی	فاطمه عموزاده
۱۳۹۹	* ۲۱ بالینی - ۲۹ سلامت - ۱۹ بالینی کودک	آرزو نجبر مقدم
۱۴۰۱	+ ۷۰ روانسنجی	علیرضا باغبان
۱۴۰۰	+ ۲۰ بالینی	محمداکشاوری
۱۴۰۰	+ ۲۷ بالینی - ۲۶ کودکان - ۳۰ روانسنجی	علی جلالی
۱۴۰۱	+ ۲۷ تربیتی	نیکو صدوری
۱۴۰۱	* ۲۷ بالینی - ۲۸ بالینی کودک - ۲۸ سلامت - ۳۱ بهداشت روان	ویدا کوه پیم
۱۴۰۱	+ ۲۸ عمومی - ۲۸ بالینی - ۴۸ روانسنجی - ۳۶ کودکان	ریحانه گل کوند
۱۴۰۰	+ ۲۸ عمومی	عالیه مرادی
۱۴۰۱	+ ۳۱ بالینی	فاطمه رجایی
۱۴۰۱	+ ۳۱ عمومی - ۴۷ بالینی	شیوا عباس زاده
۱۳۹۹	+ ۳۱ بالینی	ملیکا بهرامی
۱۴۰۰	* ۳۲ بهداشت روان - ۳۶ سلامت - ۵۰ بالینی	مهدی میدیوریان
۱۴۰۱	+ ۴۲ روانسنجی - ۳۵ کودکان	پریسا کیلا
۱۴۰۱	+ ۳۷ عمومی	علی قائم مقام
۱۴۰۰	+ ۳۷ بالینی	سپیده کردان
۱۴۰۰	+ ۳۸ عمومی - ۴۰ بالینی	حسین اصلا
۱۴۰۱	+ ۳۹ عمومی - ۴۳ روانسنجی - ۵۰ کودکان	یاسمن کریمی
۱۴۰۱	+ ۳۹ روانسنجی	زهرا نجیبی
۱۴۰۱	+ ۴۷ عمومی - ۳۹ کودکان	فاطمه بزرگ
۱۴۰۱	+ ۴۰ بالینی	فرزانه عبیدی
۱۴۰۱	+ ۴۲ عمومی - ۱۴ بالینی	فاطمه کرمانی
۱۴۰۰	+ ۴۸ عمومی - ۴۲ بالینی - ۵۰ کودکان	فاطمه خسروانجام
۱۴۰۱	+ ۴۳ عمومی	علی خدیجه
۱۳۹۹	+ ۴۴ بالینی	نرگس فراحی
۱۴۰۰	+ ۴۵ عمومی	فاطمه ایمانی
۱۴۰۱	+ ۴۶ بالینی	محمد مهدی آبرزاده
۱۴۰۰	+ ۴۷ بالینی	مریم میراشه
۱۴۰۱	+ ۴۸ تربیتی	زهرا نیایش راد
۱۴۰۰	+ ۴۸ بالینی	کوثر یوسفی

سال	رتبه کشور در آگرایش	نام و نام خانوادگی
۱۴۰۱	+ ۲ عمومی - ۱ بالینی - ۸ روانسنجی - ۵ کودکان - ۲۳ تربیتی	زهرا قاسمی
۱۳۹۹	+ ۴۷ کودکان	نیما فریدنی
۱۳۹۸	+ ۱ بالینی	فاخره قدیمی
۱۴۰۱	+ ۶ عمومی - ۲ بالینی - ۲۲ روانسنجی - ۱۵ کودکان	مهرناز یوسفی
۱۳۹۹	+ ۲ عمومی - ۹ بالینی	محماسا محمدی
۱۳۹۹	* ۲ بالینی - ۵۵ بهداشت روان - ۳ سلامت - ۲ بالینی کودک	سارا بابایی
۱۴۰۰	+ ۳ روانسنجی	نجمه نورری
۱۳۹۸	+ ۱۰ عمومی - ۳ بالینی - ۳۹ کودکان	فریبا میری
۱۴۰۱	+ ۸ عمومی - ۴ بالینی - ۱۲ روانسنجی - ۲۳ کودکان - ۳۰ تربیتی	مجتبی حدائق
۱۴۰۰	+ ۸ عمومی - ۱۲ بالینی - ۱۲ روانسنجی - ۴ کودکان	سارا صابری
۱۳۹۹	+ ۴ کودکان - ۱۱ روانسنجی	فاطمه جیبودی
۱۳۹۹	+ ۴ عمومی - ۶ بالینی - ۱۰ روانسنجی - ۱۳ کودکان	امیرحسین ارفع حیدریان
۱۴۰۱	+ ۳۲ عمومی - ۵ بالینی - ۳۸ روانسنجی	فرزانه قیومی
۱۴۰۱	+ ۵ عمومی - ۱۲ بالینی - ۳۴ روانسنجی - ۳۱ کودکان	علی سلیمی
۱۴۰۰	+ ۲۰ عمومی - ۵ بالینی	محمد علی حائری
۱۴۰۰	+ ۵ عمومی - ۱۶ بالینی - ۹ روانسنجی - ۱۱ کودکان - ۲۵ تربیتی	علیرضا محمودی
۱۳۹۹	+ ۵ کودکان - ۳۲ عمومی - ۳۵ بالینی	زهرا آقاچانی
۱۴۰۱	* ۶ بهداشت روان - ۱۰ سلامت - ۱۶ بالینی - ۱۶ بالینی کودک	زهرا قاسمی
۱۴۰۰	+ ۶ عمومی - ۷ بالینی - ۸ روانسنجی - ۱۰ کودکان - ۲۷ تربیتی	انوشا ناصر طاهر
۱۴۰۱	+ ۷ تربیتی	مرضیه زمانی
۱۴۰۱	* ۷ بهداشت روان - ۲۳ سلامت	امیرمهدی امرانی
۱۴۰۱	* ۷ بهداشت روان - ۱۸ سلامت - ۳۴ بالینی - ۳۴ بالینی کودک	علیرضا باغبان
۱۴۰۰	+ ۷ عمومی - ۴۴ بالینی - ۱۵ کودکان - ۲۳ روانسنجی	سارا جلوداری
۱۳۹۹	* ۱۰ بالینی - ۸ بهداشت روان - ۷ سلامت - ۱۰ بالینی کودک	ساینا فتح الله زاده
۱۴۰۱	* ۸ بالینی - ۹ سلامت - ۸ بالینی کودک	ندا اقلی پور
۱۴۰۱	+ ۴ عمومی - ۹ بالینی - ۵۴ روانسنجی - ۳۸ کودکان	زهرا اکرمی
۱۴۰۰	+ ۹ عمومی - ۳۶ بالینی - ۲۹ روانسنجی - ۳۰ کودکان	سعید پایدار فرد
۱۳۹۸	+ ۱۱ بالینی	محماسا هونجانی
۱۴۰۱	+ ۱۲ عمومی - ۲۴ بالینی - ۱۴ روانسنجی - ۲۷ کودکان - ۳۴ تربیتی	پریا الفتی
۱۳۹۹	+ ۱۲ بالینی - ۳۹ عمومی	سپیده سمائی
۱۴۰۰	+ ۱۳ عمومی - ۲۶ بالینی - ۲۱ روانسنجی - ۳۹ کودکان	سینا صبوری
۱۳۹۸	+ ۱۳ بالینی	زینب قاسمی
۱۳۹۹	+ ۲۲ عمومی - ۱۴ بالینی - ۳۱ روانسنجی - ۴۲ کودکان	سارا الله وردی

+ ناوطلب وزارت علوم
* ناوطلب وزارت بهداشت

برای اطلاع از جدیدترین ستاره های سال ۱۴۰۲ روان آموز، QR code را اسکن کن.

راستی تا به حال از خودت پرسیده ای چرا تو یکی از هزار هزار ستاره ما نباشی!؟

نظرات رتبه برترها

زهرا قاسمی - رتبه ۱ کنکور ۱۴۰۱

اصلا باور نمی‌کردم همونطور که در آزمون جامع روان آموز رتبه تک رقمی شدم در کنکور واقعی هم همینطور بشه. من از کتاب‌ها، کلاس‌ها و اپلیکیشن نارنگی خیلی استفاده کردم و به نظرم واقعا اثرگذار بود.

مجتبی حدائق - رتبه ۴ کنکور ۱۴۰۱

کلاس‌های رشد و بالینی خانم دکتر خجوی خیلی جامع مباحث رو پوشش می‌دادن و من دو هفته آخر برای دوره و مرور بهشون تکیه کردم و برای شخص من خیلی مفید و کاربردی بودن.

زهرا احمدی - رتبه ۹ کنکور ۱۴۰۱

من از کتاب‌ها و کلاس‌های روان آموز استفاده کردم. قطعاً نقش پررنگی در این مسیر داشت و اگر این کتاب‌ها به این خوبی تالیف نمی‌شدند، جمع‌آوری این نکات از کتب مختلف قطعاً کار طاقت فرسا و غیرممکنی بود. آزمون جامع مرحله یک رو هم شرکت کردم و در اون آزمون به نظرم سوال‌های خیلی خوبی طرح شده بود.

سارا صابری - رتبه ۴ کنکور ۱۴۰۰

از همه محصولات روان آموز از جمله کلاس رشد و بالینی و کتابها استفاده کردم. واقعا ممنونم که تو سال کنکور نه مثل موسسه‌های کنکوری، بلکه مثل یه دوست واقعی کنارمون بودن.

محمدعلی حائری - رتبه ۵ کنکور ۱۴۰۰

لازم می‌دونم که یک تشکر ویژه از مجموعه روان آموز داشته باشم که واقعا در موفقیت من موثر بود و به کنکوری‌های آینده هم کتابا و جزوات و مخصوصاً اپ نارنگی روان آموز رو پیشنهاد می‌کنم.

سارا جلوداری - رتبه ۷ کنکور ۱۴۰۰

من خیلی خوشحالم که تو مسیر کنکور روان آموز رو کنارم داشتم؛ چون تیم کاملیه، چه از نظر منابع درسی و کلاس‌های آنلاین و چه از نظر طرح‌های مشاوره، انتخاب مناسبیه.

زهرا آقاجانی - رتبه ۵ کنکور ۱۳۹۹

من از کتاب‌های روان آموز استفاده کردم و واقعا به دور از اغراق می‌گم خیلی فوق‌العاده بود. بین تمامی جزوات و کتاب‌های کمک آموزشی روان آموز بهترینیه. کتاب‌هایی کامل، بدون اضافه‌گویی و واقعا مختصر و مفیده. محتوای غنی کتاب‌های روان آموز علاوه بر اینکه در طول سال مناسبترین منابع جمع‌بندی هم هستن، اگر دوباره به عقب برگردم حتماً از خدمات مشاوره روان آموز هم کمک می‌گیرم.

فریبا میری - رتبه ۳ کنکور ۱۳۹۸

من ابتدا قصد داشتم منابع اصلی رو بخونم ولی به علت کمبود وقت از کتاب‌های روان آموز استفاده کردم که خیلی برام مفید بود و خودم فکر نمی‌کردم تکیه کردن به خلاصه‌ها بتونه همچین نتیجه‌ای برام داشته باشه.

سینا محمدباقری - رتبه ۳ کنکور ۱۴۰۰

با توجه به پراکندگی منابع، حجم گسترده و محدودیت زمانی که داشتم، دنبال یک منبع جامع و در عین حال اقتصادی می‌گشتم و در نهایت کتاب روان آموز رو انتخاب کردم و کاملاً راضی بودم.

مرضیه زمانی - رتبه ۷ کنکور ۱۴۰۰

یک بار در آزمون آزمایشی شرکت کردم که در ترتیب پاسخگویی به دروس خیلی کمکم کرد. رتبه‌ام چهار شد، اپ نارنگی رو داشتم، ولی خب دیر باهاش آشنا شدم، از کارگاه رشد خانم خجوی هم استفاده کردم. همچنین ممنونم از شون که یه سری خدمات آموزشی درسایت روان آموز رو رایگان در اختیار داوطلبین قرار می‌دن.

محمد احمدوند - رتبه ۱۲ کنکور ۱۴۰۰

خوشبختانه پوشش جامع کتاب‌های روان آموز باعث شد که بی‌نیاز از مطالعه منابع اولیه باشم؛ این مسئله به ویژه درباره کتاب آسیب‌شناسی روانی صدق می‌کرد.

فاطمه ایمانی - رتبه ۴۵ کنکور ۱۴۰۰

کلاس‌های بالینی و رشد خانم خجوی عبور از چالش رو برام ممکن کرد. بازخورد خوبی هم از یادگیریم می‌گرفتم. رشد سه برابر درصدهامو نشون میداد. تمام مطالب سخت و مبهمی که برام وجود داشت با توضیحات عمیق خانم دکتر به نقطه قوت تبدیل شدن. موسسه روان آموز با تمام کتاب‌ها و کلاس‌ها و اپلیکیشن‌ها یه مرجع بی‌کم و کاست برای کنکور روانشناسیه.

انوشا ناصرطلهری - رتبه ۶ کنکور ۱۴۰۰

مطالعه برای ارشد روانشناسی رو از سایت روان آموز شروع کردم. فرانس‌های معرفی شده رو پیدا کردم و خوندم. از کتاب‌های روان آموز استفاده کردم و راضی بودم چون پوشش دهی خوبی از نکات اصلی داره.

نیما فریدنی - رتبه ۱ کنکور ۱۳۹۹

من به شخصه چون یک هفته مانده به کنکور مطالعه و مرور منابع را تمام کرده بودم، از طرفی هم دیدی نسبت به شکل کنکور نداشتم و تا حدی هم استرس داشتم، تصمیم گرفتم آزمون جامع آخر را شرکت کنم که بسیار در جمع‌بندی، مطالعه‌ی نکات مهم و جامانده و البته سنجش از خودم، به من کمک کرد.

فاطمه قدیمی - رتبه ۱ کنکور ۱۳۹۸

من از کتاب‌ها و برنامه نارنگی استفاده کردم. روان آموز موسسه واقعا خوبیه و کیفیت کتاب‌ها خوبه.

مهسا هونجانی - رتبه ۱۱ کنکور ۱۳۹۸

من خیلی از کتاب‌های روان آموز و مطالب سایتشون استفاده کردم و بی‌تعارف به نظرم روان آموز یکی از منطقی‌ترین و صحیح‌ترین کتاب‌های روانشناسی رو داره.

درصد تطابق

می‌دانید که با مطالعه دقیق و کامل کتاب‌های جامع روان‌آموز، می‌توانید در هر درس، درصد بالایی در آزمون کسب کنید. برای تایید این سخن، روان‌آموز هر سال با ارائه فایل مستندات دقیق، میزان پوشش دهی کتاب‌ها را محاسبه و منتشر می‌کند. درصد تطابق کتب روان‌آموز با کنکور کارشناسی ارشد روانشناسی سال ۱۴۰۲ نیز به شرح زیر است:

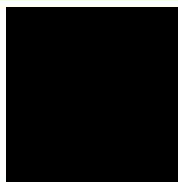
برای مشاهده فایل تحلیل درس به درس کنکور ۱۴۰۲ همراه با فایل مستندات، QR code زیر را اسکن کن!

به نظر شما هواپیما در چند درصد زمان پرواز در مسیر از پیش تعیین شده حرکت می‌کند؟ صفر درصد! سیستم خلبان خودکار در هر ثانیه هزاران بار اختلاف موقعیت فعلی هواپیما را با موقعیتی که باید در آن باشد، محاسبه کرده و دستوره‌های اصلاحی مورد نیاز را صادر می‌کند. رولف دوبلی در کتاب هنر خوب زندگی کردن می‌گوید: اصلاح، یک جزء همیشگی در مسیر زندگی است و رمز بقا و ماندگاری محسوب می‌شود.

ما هم در روان‌آموز هر چند تمام تلاشمان را برای ارائه بی‌عیب و نقص کتاب‌ها و سایر محصولات انجام می‌دهیم اما معتقدیم، اصلاحات و اضافات را نباید دست کم گرفت. هر چند که هر ساله پس از برگزار شدن کنکور اقدام به جمع‌آوری اطلاعات جدید و به‌روز در تمامی درس‌ها مطابق با آخرین تغییرات کتاب‌های مرجع و منبع اصلی و شیوه طراحی تست طراحان کنکور می‌کنیم (کاری که کمتر موسسه‌ای می‌کند)، اما باز هم پس از انتشار کتاب‌ها، این روند را متوقف نمی‌کنیم. مولفین و همکاران تیم روان‌آموز همه روزه در حال مطالعه و تفحص در باب مباحث علمی و مشاوره‌ای کنکور هستند تا چنانچه محتوا و مطالب جدیدی به دستمان رسید، آن‌ها را با شما نیز به اشتراک بگذاریم. هر چند این کار بسیار سخت و زمان‌بر است، اما از آن‌جا که ما خود را در قبال داوطلبین و مخاطبینمان متعهد و مسئول می‌دانیم، این پروسه پیچیده برایمان شیرین و اثربخش است. این QR code ها در واقع نقش تکمیل‌کننده برای هر کتاب ایفا می‌کنند. ما در طول یک سال تحصیلی از طریق این لینک‌ها با تمام افرادی که کتاب‌ها را تهیه کرده‌اند در ارتباط خواهیم بود و در صورت لزوم محتواهای مکمل از جمله مقالات، مطالب علمی جدید و تست‌های مرتبط را جهت استفاده شما در لینک‌های مربوطه بارگذاری خواهیم کرد. لازم به ذکر است استفاده از محتوای مکمل، فقط در همان سال و ویژه داوطلبانیست که کتب چاپ جدید را تهیه کرده‌اند.

اطلاع‌رسانی‌ها در مورد انتشار محتوای جدید نیز از طریق کانال‌های روان‌آموز در شبکه‌های اجتماعی انجام می‌شود.

بخش اول/ رشد شناختی از کودکی تا پیری

فصل ۱/ رشد شناختگی در نوباوگی و نوپایی	۹
فصل ۲/ رشد شناختی در اوایل کودکی	۳۲
فصل ۳/ رشد شناختی در اواسط کودکی	۴۷
فصل ۴/ رشد شناختی در نوجوانی	۶۲
فصل ۵/ رشد شناختی در اوایل بزرگسالی (جوانی)	۷۱
فصل ۶/ رشد شناختی در اواسط بزرگسالی (میانسالی)	۷۹
فصل ۷/ رشد شناختی در اواخر بزرگسالی (پیری)	۸۵

بخش دوم/ رشد هیجانی و اجتماعی از کودکی تا پیری

فصل ۸/ رشد هیجانی و اجتماعی در نوباوگی و نوپایی	۹۲
فصل ۹/ رشد هیجانی و اجتماعی در اوایل کودکی	۱۱۱
فصل ۱۰/ رشد هیجانی و اجتماعی در اواسط کودکی	۱۲۵
فصل ۱۱/ رشد هیجانی و اجتماعی در نوجوانی	۱۳۵
فصل ۱۲/ رشد هیجانی و اجتماعی در اوایل بزرگسالی (جوانی)	۱۵۹
فصل ۱۳/ رشد هیجانی و اجتماعی در اواسط بزرگسالی (میانسالی)	۱۷۰
فصل ۱۴/ رشد هیجانی و اجتماعی در اواخر بزرگسالی (پیری)	۱۸۱

بخش سوم/ رشد جسمانی از کودکی تا پیری

فصل ۱۵/ مبانی ژنتیکی و محیطی	۱۹۲
فصل ۱۶/ رشد پیش از تولد، تولد و نوزاد	۲۰۶
فصل ۱۷/ رشد جسمانی در نوباوگی و نوپایی	۲۲۰
فصل ۱۸/ رشد جسمانی در اوایل کودکی	۲۳۱
فصل ۱۹/ رشد جسمانی در اواسط کودکی	۲۳۶
فصل ۲۰/ رشد جسمانی در نوجوانی	۲۳۹
فصل ۲۱/ رشد جسمانی در اوایل، اواسط و اواخر بزرگسالی	۲۴۹
فصل ۲۲/ مرگ و داغدیدگی	۲۶۲

فهرست مطالب

خوشحالیم که روان آموز را انتخاب کرده‌ای و در مسیر تبدیل شدن به یک روانشناس خبره، این فرصت را داریم که کنارت باشیم. تمام تلاش ما این است که همراه بهتری باشیم.

به پایان آمد این دفتر، حکایت ما و شما همچنان باقیست. حالا که به انتهای این فهرست رسیده‌ای برای بهبود این همراهی، به همکاری ات نیاز داریم. حتی یک ایده که به نظر خودت شاید خیلی کوچک بیاید، ممکن است برای ما حسابی راهگشا باشد. در این لینک یک فرم نظرسنجی هم داریم که به پاس زمانی که برای پاسخگویی اختصاص می‌دهی، جوایز ارزنده‌ای در نظر گرفته‌ایم که پس از برگزاری کنکور به قید قرعه تقدیم خواهد شد.

برای ثبت ایده یا شرکت در نظرسنجی QR code را اسکن کن!

I AM GOING TO BE A PSYCHOLOGIST

داستان یک سفر...

امید داریم لذت گشت و گذار در دنیای این کتاب به جانتان بنشیند. خوشحال می شویم اگر قبل از شروع این کتاب، اهداف و رویاهای خود را در این زمینه بنویسید و عکس این صفحه را برای ما ارسال کنید. این صفحه در مواقع سخت و بحرانی مطالعه برای کنکور، همیشه کنار توست.

فصل ۱

رشد شناختی در نوباوگی و نوپایی

نظریه شناختی - رشدی پیازه

● عقاید پیازه درباره تغییر شناختی

از نظر پیازه، کودکان کاوشگران فعالی هستند که با عمل مستقیم روی محیط، تفکر خود را پرورش می‌دهند. ذهن کودک ساختارهای روان شناختی را طی رشد طوری تغییر می‌دهد که با واقعیت بیرونی بهتر تطابق پیدا کند. منظور از ساختار روان شناختی، روش‌های سازمان یافته کودک برای معنی دادن به تجربه است. پیازه این ساختارهای روان شناختی را **طرحواره** نامید. طرحواره‌ها به تدریج از سطح عمل به سطح ذهنی می‌رسند. در ابتدا فعالیت‌ها حسی - حرکتی هستند اما در مراحل بالاتر کودک به فعالیت ذهنی می‌پردازد و قبل از تاثیر گذاشتن، فکر می‌کند.

دو فرایند در چگونگی تغییر طرحواره‌ها نقش دارد: **انطباق (سازش) و سازمان‌دهی**

○ انطباق (adaptation)

منظور از انطباق، ساختن طرحواره‌ها از طریق تعامل مستقیم با محیط است. انطباق شامل دو فرایند درون‌سازی (assimilation) و برون‌سازی (accommodation) است. منظور از **درون‌سازی** استفاده از طرحواره‌های موجود برای تعبیر دنیای بیرونی است (مثلاً وقتی اشیاء را پرتاب می‌کند در طرحواره پرتاب کردن از پیش موجود قرار می‌دهد). منظور از **برون‌سازی** ایجاد طرحواره تازه برای متناسب شدن با محیط است. برون‌سازی وقتی رخ می‌دهد که ببینیم روش فعلی تفکر ما با محیط متناسب نیست (مثلاً وقتی اشیاء را به شکل متفاوت پرتاب می‌کند و نتیجه متفاوتی می‌بیند، طرحواره پرتاب کردن را متناسب با ویژگی اشیاء تغییر می‌دهد).

وقتی کودک خیلی تغییر نمی‌کند، در حال درون‌سازی است. این حالت **تعادل شناختی** نام دارد. در زمان تغییرات شناختی سریع، کودک در حالت عدم تعادل است که به برون‌سازی می‌پردازد. حرکت مداوم بین درون‌سازی و برون‌سازی باعث ایجاد طرحواره‌های موثرتر می‌شود. چون سال‌های اولیه، زمان بیشترین انطباق است، مرحله حسی - حرکتی پیچیده‌ترین دوره رشد پیازه است.

○ سازمان‌دهی (organization)

منظور از سازمان‌دهی، تغییر طرحواره‌ها به شکل درونی و جدا از تماس با محیط است. سازمان‌دهی شامل فرایند یکپارچه ساختن اطلاعات در قالب نظام‌ها و ایجاد ساختارهای شناختی پیچیده است. طرحواره‌ها بازاریابی و به هم متصل می‌شوند و ایجاد یک شبکه می‌کنند (مثلاً طرحواره پرتاب کردن و طرحواره انداختن باهم متصل می‌شوند). طرحواره‌ها وقتی به **تعادل واقعی** می‌رسند که بخشی از شبکه گسترده ساختارهایی شوند که به طور مشترک در مورد محیط به کار برده شوند.

● مرحله حسی - حرکتی (۲ سال اول)

طبق نظر پیازه، کودکان از نوباوگی تا نوجوانی از چهار دوره رشد می‌گذرند. اولین دوره، حسی - حرکتی نام دارد که در دو سال اول زندگی رخ می‌دهد و خود به شش مرحله تقسیم می‌شود.

در آغاز مرحله حسی - حرکتی کودک محیط را به شکل هدفمند کاوش نمی‌کند، بلکه به **واکنش چرخشی** می‌پردازد. واکنش چرخشی یعنی تکرار و گیر کردن در یک تجربه جدید که فعالیت حرکتی خود کودک به شکل تصادفی آن را ایجاد کرده است (مثلاً بعد از اینکه پایش به شی‌ای

می خورد چون برایش جالب است این کار را تکرار می کند).

زیربنای واکنش چرخشی، مشکل کودک در جلوگیری از رفتارهای جدید و جالب است. این ناپختگی، انطباقی است، زیرا تضمین می کند که مهارت های جدید قبل از نیرومند شدن، قطع نخواهند شد. واکنش چرخشی به دلیل تکرار فعالیت حرکتی باعث تقویت طرحواره جدید می شود. واکنش چرخشی در دو سال اول به چند شکل است:

۱. ابتدا بر بدن کودک متمرکز است (واکنش های چرخشی اول)،
 ۲. بعداً به سمت محیط بیرون و دست کاری اشیاء معطوف می شود (واکنش های چرخشی دوم)،
 ۳. سرانجام خلاق و تجربی می شود و باعث تاثیر گذاشتن بر محیط می شود. (واکنش های چرخشی سوم)
- شش مرحله حسی- حرکتی عبارت اند از:

○ مرحله ۱، طرحواره های بازتابی (تولد تا یک ماهگی)

بازتاب ها پاسخ های فطری و خودکار کودک هستند (مثل بازتاب مکیدن). پیاژه بازتاب ها را عناصر اصلی هوش حسی حرکتی می دانست. طرحواره ها از بازتاب هایی تشکیل می شوند که وقتی در مورد محیط به کار می روند به تدریج تغییر می کنند (مثل بازتاب مکیدن پستان که به تدریج برای مکیدن پستانک تغییر می کند).

○ مرحله ۲، واکنش های چرخشی اولیه (۱ تا ۴ ماهگی)

واکنش های چرخشی اولیه، به سمت بدن کودک است، کاملاً محدود است و مربوط به نیازهای اساسی است. (مثل مکیدن) کودک از طریق واکنش های چرخشی اولیه و با تکرار رفتارهای تصادفی، بر اعمال خود کنترل ارادی کسب می کند. این کار به ایجاد عادت های حرکتی ساده می انجامد.

کودک در پاسخ به ضرورت های محیط می تواند رفتارش را تغییر دهد. (باز کردن دهان به شکل متفاوت برای پستان و پستانک) کودک پیش بینی کردن محدود رویدادها را آغاز می کند (مثلاً با دیدن مادرش گریه را متوقف می کند چون می داند قرار است شیر بخورد).

○ مرحله ۳، واکنش های چرخشی ثانوی (۴ تا ۸ ماهگی)

واکنش چرخشی ثانوی تکرار رویدادهایی است که خود کودک ایجاد کرده و معطوف به محیط بیرون است. (مثل تکان دادن آویز تخت) کودک در دستیابی به اشیاء، چنگ زدن و دست کاری کردن ماهر می شود. دست خود را برای گرفتن هر چیزی پیش می آورد و وقتی آن را گرفت به میدان دید خود می آورد. به همین دلیل این مرحله، سازمان دهی دیدن، گرفتن و لمس کردن نیز نامیده شده است. کنترل بر رفتارها افزایش می یابد و امکان تقلید را ایجاد می کند. کودک فقط از اعمال آشنا که آن ها را بارها تمرین کرده باشد، تقلید می کند.

○ مرحله ۴، هماهنگی واکنش های چرخشی ثانوی (۸ تا ۱۲ ماهگی)

کودک در این مرحله طرحواره ها را در زنجیره های عمل جدید و پیچیده تر ترکیب می کند، بنابراین اعمال دیگر تصادفی یا اتفاقی نیستند. ترکیب واکنش های چرخشی ثانوی باعث دو تغییر شناختی مهم می شود:

۱. رفتار عمدی یا هدف گرا، یعنی ترکیب عمدی طرحواره ها در حل مسائل حسی- حرکتی. پیاژه این زنجیره های عمل وسیله-هدف را مبنای حل مسئله می دانست.

۲. پایداری شیء یا شیء دائم، یعنی آگاهی از اینکه وقتی اشیاء دور از دید هستند، هنوز وجود دارند.

آزمایش مخفی کردن شیء: کودک طرحواره های کنار زدن و چنگ زدن را ترکیب می کند و عروسکی که زیر دستمال گذاشته ایم را برمی دارد. این آزمایش نشان می دهد کودک هم علیت مادی را فراگرفته و رفتار عمدی انجام می دهد و هم به پایداری شیء رسیده است.

خطای جست و جوی AB: در آزمایش فوق اگر شیء را جابه جا کنید و زیر دستمال دیگری بگذارید، کودک هنوز در محل اول به دنبال آن می گردد. این خطا نشان می دهد که پایداری شیء هنوز کامل نیست و کودک از اشیایی که در دید نیستند، تصویر کاملی ندارد.

در این مرحله پیش بینی رویدادها بهتر می شود و کودک با استفاده از رفتار عمدی می تواند رویدادها را تغییر دهد. همچنین، کودک می تواند از رفتارهای متفاوت هم تقلید کند.

○ مرحله ۵، واکنش های چرخشی سوم (۱۲ تا ۱۸ ماهگی)

واکنش چرخشی سوم تجربی و خلاق است، یعنی کودک با تکرار رفتارهای متنوع، نتایج جدیدی ایجاد می کند. (مثل انواع پرتاب کردن)

کودک با این روش اکتشافی عمدی، به کاوش آگاهانه محیط می‌پردازد و بهتر می‌تواند مسائل را حل کند. کودک به **پایداری شیء پیشرفته** می‌رسد و خطای جست‌وجوی AB دیده نمی‌شود. اعمال انعطاف‌پذیر می‌شود و کودک امکان تقلید از رفتارهای ناآشنا را دارد.

○ مرحله ۶، بازنمایی ذهنی (۱۸ ماهگی تا دو سالگی)

مرحله ۵ در واقع آخرین زیرمرحله حسی-حرکتی بود و در اینجا کودک در یک مرحله بینابینی (بین این دوره و دوره بعد) قرار دارد. **بازنمایی‌های ذهنی** ایجاد می‌شود، یعنی تجسم درونی اطلاعات که ذهن می‌تواند آن‌ها را دست‌کاری کند. قوی‌ترین بازنمایی‌های ذهنی دو نوع هستند: ۱. **تصاویر ذهنی** از اشیاء، افراد و مکان‌ها، ۲. **مفاهیم**، یا طبقاتی که اشیاء یا رویدادهای مشابه در آن‌ها با هم دسته‌بندی می‌شوند.

کودک در این مرحله به جای کوشش و خطا به حل نمادین مسائل می‌پردازد و به همین دلیل به شکل ناگهانی به راه حل مسئله حسی-حرکتی می‌رسد که به آن **تجربه آهان** می‌گوییم. (مثلاً یک دفعه می‌گوید، آهان فهمیدم که باید چطور اسباب‌بازی را حرکت دهم، بدون اینکه آزمایش و خطای بیرونی کرده باشد).

بازنمایی ذهنی باعث حل مسائل پیشرفته پایداری شیء می‌شود و کودک می‌تواند مسائل **جابه‌جایی نادیدنی** را حل کند و می‌فهمد اشیایی که در دیدرس نیستند، می‌توانند حرکت کنند. (مثل یک اسباب‌بازی که دور از دید کودک جابه‌جا شده است). شروع بازنمایی ذهنی باعث شروع دو توانایی می‌شود:

تقلید معوق، یعنی توانایی یادآوری و تقلید رفتارهایی که الگوی آن مستقیماً حضور ندارد. (مثلاً تقلید از یک نفر که دیروز دیده است). **بازی وانمود کردن**، یعنی کودک یک فعالیت روزمره یا تخیلی را به نمایش می‌گذارد. (مثلاً وانمود به خوابیدن)

● تحولات عمده دوره حسی-حرکتی

پایداری شیء: رشد تدریجی در مراحل فرعی سوم تا ششم حسی-حرکتی.

روابط فضایی: رشد مفهوم شیء و آگاهی از روابط فضایی با توانایی حرکتی و هماهنگی دیداری حرکتی مرتبط است.

علیت: بین ۴-۶ ماهگی و یک سالگی ایجاد می‌شود، ابتدا در مورد تاثیرات اعمال خود و سپس اثرات نیروهای بیرونی.

طبقه‌بندی: متکی بر تفکر بازنمایی در مرحله ششم.

اعداد: متکی بر استفاده از نمادها در مرحله ششم.

تقلید: تقلید پنهان در ۹ ماهگی و تقلید غیابی بعد از شکل‌گیری بازنمایی ذهنی در مرحله ششم.

تا قبل از ایجاد توانایی حرکت کردن، اطفال خودمحور هستند و فقط قادر به دیدن دیدگاه خود از فضا هستند. وقتی کودک قادر به حرکت کردن می‌شود، با نزدیک شدن به اشیاء، اندازه و موقعیت آن‌ها را درک می‌کند که سرآغاز کاهش تدریجی خودمحوری است. در پایان مرحله حسی-حرکتی دیدگاهی **میان‌واگرایانه (عینی)** نسبت به جهان شکل می‌گیرد یعنی می‌تواند روابط بین اشیاء در فضا که خودش جزئی از آن است را در نظر بگیرد. میان‌واگرایی یعنی در نظر گرفتن روابط میان اشیاء یا افراد به شیوه‌ای عینی.

● پژوهش پیگیری درباره رشد شناختی نوباوگان

به گفته پیازه کودکان تا حدود یک و نیم سالگی تنها از طریق حواس و حرکت قادر به آموختن هستند و تا اواخر دو سالگی قادر به تفکر مفهومی (تفکر در قالب مفاهیم) نیستند اما شواهد امروزی نشان می‌دهد محدودیت‌هایی که پیازه برای رشد شناختی قائل بود ناشی از عدم تکامل مهارت‌های زبانی و حرکتی است و وقتی تکالیف ساده‌تر و ابزارهای جدید استفاده شود توانایی‌های شناختی اطفال نشان داده می‌شود.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد کودکان زودتر از آنچه پیازه گفت به توانایی‌های شناختی می‌رسند. امروزه از شرطی‌سازی کنشگر و روش **تخطی** از **انتظارات/ نقض انتظار** (خوگیری - خوگیری‌زدایی یا خوگیری-برگشت) استفاده می‌شود تا معلوم شود کودک چه چیزی می‌داند.

در **آزمایش شرطی‌سازی کنشگر**، نوزادان برای دسترسی به چیزهای جالب پستانک را محکم‌تر می‌کنند. پس واکنش‌های چرخشی ثانوی به محض متولد شدن وجود دارند و از همان ابتدا نوزاد محیط بیرونی را کاوش و کنترل می‌کند.

در **روش نقض انتظار**، کودک را با یک رویداد مادی مواجه می‌کنند تا با آن خوب بگیرد یا یک رویداد مورد انتظار و یک رویداد غیرمنتظره را به او نشان می‌دهند. توجه بیشتر به رویداد غیرمنتظره، نشان خواهد داد که کودک از واقعیت مادی آگاه است و انحراف از آن او را شگفت‌زده

می‌کند.

روش نقض انتظار نشان می‌دهد کودکان کوچک‌تر هم از ویژگی‌های اشیاء و قوانین مادی (مثل پایداری شیء، عدد، علیت) آگاه هستند و این آگاهی مدت‌ها قبل از اینکه کودک بتواند آن‌ها را نشان دهد وجود دارند. (برای مثال پژوهش بیلارزئون درباره پایداری شیء، پژوهش وین درباره عدد.) از نظر برخی از آن‌ها این درک زود هنگام ممکن است مبتنی بر مکانیسم‌های فطری باشد مثلاً وین معتقد است شاید عدد یک مفهوم فطری باشد.

مشخص نیست که آیا نتایج حاصل از این پژوهش‌ها نشانه درک کودک از نحوه عمل اشیاء است یا صرفاً بیانگر یک آگاهی از وقوع رویدادی غیرمعمول است. حامیان این پژوهش‌ها معتقدند تفسیر مفهومی بهترین تبیین برای این یافته‌ها است.

○ پایداری شیء

روش نقض انتظار نشان داده است که پایداری شیء از ماه‌های اول زندگی وجود دارد؛ اما هماهنگ با نظریه پیازه، جست‌وجو برای اشیای پنهان با یک پیشرفت شناختی همراه است، چرا که کودکان برخی مسائل را قبل از مسائل دیگر حل می‌کنند.

پیاژه خطای جست‌وجوی AB را نشانه درک ناقص مفهوم شیء همراه با دیدگاه خودمحورانه نسبت به روابط فضایی می‌دانست. او استدلال کرد که اطفال احتمالاً بر این باورند که وجود شیء به مکانی خاص و عمل خود آن‌ها در پیدا کردن شیء در آن محل وابسته است. تبیین جدیدتر این است که ممکن است اطفال، صرفاً در کنترل تکانه (جلوگیری از پاسخ) برای تکرار رفتارهایی که در گذشته با موفقیت و تقویت مواجه شده‌اند مشکل داشته باشند.

به طور کلی، مهارت پایداری شیء، دستاوردی تدریجی است و آگاهی کودک با افزایش سن پیچیده‌تر می‌شود. توانایی انجام تکالیف جست‌وجوی شیء با رشد سریع **قطعه‌های پیشانی** قشر مخ مطابقت دارد. تجربیات درک کردن و تاثیر گذاشتن بر اشیاء و یادآوری آن‌ها نیز اهمیت دارد.

○ بازنمایی ذهنی

تقلید معوق: پژوهش‌ها (متلوزوف و همکاران) نشان می‌دهد تقلید معوق از هفته‌های اول وجود دارد و شیوه‌ای است که کودک برای ارتباط برقرار کردن با افرادی که قبلاً دیده‌است و تقویت طرحواره‌های حسی- حرکتی از آن استفاده می‌کند. کودکان حتی با استنباط مقاصد دیگران از آن‌ها تقلید می‌کنند و بیشتر از رفتارهای هدفمند بزرگسالان تقلید می‌کنند تا رفتارهای اتفاقی. می‌توانند اعمالی که شخصی سعی داشته انجام دهد و کامل نکرده را تقلید کنند که نشانه درک دیدگاه‌های دیگران است. حل مسئله: نوباوگان می‌توانند از راه قیاس مسائل را حل کنند، یعنی به دست آوردن راهبرد حل از یک مسئله و به کار بردن آن در مسئله‌های مربوط دیگر.

آن‌ها در پایان سال اول، بازنمایی‌های ذهنی انعطاف‌پذیری درباره شیوه استفاده از ابزارها تشکیل می‌دهند، از کوشش و خطا فراتر می‌روند و یک مسئله را به شکل ذهنی حل می‌کنند.

● ارزیابی مرحله حسی- حرکتی

نوباوگان در برخی توانایی‌ها بر اساس چارچوب زمانی پیازه پیش می‌روند، اما برخی توانایی‌ها از جمله واکنش‌های چرخشی ثانوی، درک ویژگی‌های شیء، اولین علائم پایداری شیء، تقلید معوق و حل مسئله از راه قیاس زودتر از آنچه پیازه گفت، نمایان می‌شود. این امر نشان می‌دهد **دستاوردهای شناختی به صورت منظم و مرحله‌ای رشد نمی‌کنند.**

هماهنگ با نظر پیازه، فعالیت حسی- حرکتی به نوباوگان کمک می‌کند تا نوعی دانش را کسب کنند. برای مثال پژوهش‌ها نشان می‌دهند سینه‌خیز رفتن به ادراک عمق و توانایی یافتن اشیای پنهان کمک می‌کند و به دست گرفتن اشیاء، آگاهی از ویژگی‌های اشیاء را بالا می‌برد. اما **توانایی‌های ادراکی کودکان خیلی زودتر از توانایی‌های حرکتی آن‌ها تحول می‌یابد.** ممکن است پیازه در تاکید خود بر تجربه حرکتی به عنوان نیروی محرکه اصلی رشد اشتباه کرده باشد.

برخلاف پیازه که معتقد بود تمام بازنمایی‌های ذهنی از فعالیت حسی- حرکتی ناشی می‌شود، نوباوگان از امکانات شناختی فطری هم برای معنا دادن به تجربه برخوردار هستند. اما درباره این آگاهی مقدماتی اختلاف نظر وجود دارد. برخی معتقدند شناخت ابتدایی کودکان محدود است و کودکان با یک سری سوگیری‌ها در توجه به اطلاعات و یادگیری به دنیا می‌آیند، اما **طرفداران دیدگاه دانش اساسی، معتقدند کودکان با سیستم‌های دانش فطری یا زمینه‌های تفکر اساسی به دنیا می‌آیند.**

به طور کلی دو موضوع اساسی از پژوهش‌های پیگیری حاصل شده‌است که **شالوده رویکرد پردازش اطلاعات** را تشکیل می‌دهند:

۱. تعدادی از تغییرات شناختی نوباوگان، **تدریجی و پیوسته** هستند، نه آنطور که پیاژه می‌گفت ناگهانی و مرحله‌ای.
۲. جنبه‌های مختلف شناخت به جای اینکه با هم رشد کنند، به شکل **نامنظم** تغییر می‌کنند. علت آن، چالش‌های انواع مختلف تکلیف و تجارب متفاوت نوباوگان درباره آن‌ها است.

دیدگاه پردازش اطلاعات

طبق این دیدگاه، توانایی شبه بزرگسال از همان ابتدا در نوزاد وجود دارد و تنها مهارت کودک در آن‌ها کم‌تر است (تفاوت کمی نه کیفی). عدم موفقیت کودکان و نوجوانان در حل مسئله به فقدان آن مهارت خاص مربوط است و با آموزش می‌توان این مهارت‌ها را افزایش داد. طرفداران رویکرد پردازش اطلاعات با پیاژه موافق هستند که کودکان فعال و کاوش‌گر هستند، اما از نظر آن‌ها رشد شناختی **تدریجی و پیوسته** است و مرحله‌وار نیست.

● پژوهش‌های پردازش اطلاعات درباره توانایی‌های ادراکی اطفال

بخش عمده پژوهش‌های رویکرد پردازش اطلاعات مبتنی بر خوگیری است. خوگیری یعنی نوعی یادگیری که در آن تکرار یا تداوم مواجهه با یک محرک خاص سبب کاهش توجه به آن محرک می‌شود. افزایش مجدد پاسخ به یک محرک جدید خوزدایی نامیده می‌شود.

مطالعات پردازش اطلاعات با استفاده از خوگیری، توانسته است یک سری توانایی‌های ادراکی و پردازشی اولیه در اطفال را نشان دهد، برای مثال:

۱. توجه بیشتر به محرک جدید نسبت به محرک قدیمی، رجحان تازگی نامیده می‌شود که نشانه **حافظه بازشناسی دیداری** است، یعنی تشخیص یک محرک دیداری آشنا از ناآشنا.

۲. **انتقال بین حواس** یعنی توانایی استفاده از اطلاعات کسب شده از طریق یک حواس برای هدایت حواس دیگر. به طور مثال زمانی که فرد جهت خود در یک اتاق تاریک را بر اساس حس لامسه پیدا می‌کند.

روش دیگر در رویکرد پردازش اطلاعات، **الگوی نظری انتظار دیداری** است که می‌تواند زمان واکنش دیداری و پیش‌بینی دیداری اطفال را نشان دهد. در این روش مجموعه تصاویر کامپیوتری برای مدتی کوتاه برخی در سمت راست و برخی در سمت چپ میدان دیداری ظاهر می‌شوند. برای دریافتن این موضوع که نگاه او با چه سرعتی به سمت تصویری که ظاهر می‌شود (زمان واکنش) یا به سمت محلی که انتظار دارد تصویر بعدی در آنجا ظاهر شود (پیش‌بینی) برمی‌گردد، حرکات چشم سنجیده می‌شود. این سنجش‌ها میزان توجه و سرعت پردازش اطلاعات و تمایل به پیش‌بینی بر مبنای تجارب قبلی را نشان می‌دهد.

به دلیل همبستگی ضعیف نمرات آزمون‌های رشدی اطفال با هوشبهر آتی، برخی از جمله پیاژه، اعتقاد دارند که بین عملکرد شناختی اطفال و کودکان و بزرگسالان ناپیوستگی وجود دارد. با این حال، مطالعات پردازش اطلاعات وجود پیوستگی نسبی در برخی جنبه‌های رشد ذهنی را نشان داده‌اند. برای مثال توانایی خوگیری و حافظه بازشناسی دیداری می‌تواند هوشبهر آتی را پیش‌بینی کند.

● مدل کلی پردازش اطلاعات

این رویکرد برای توصیف سیستم شناختی، از مدل‌های کامپیوتری و **نمودارهای گردش** استفاده می‌کند. با استفاده از این نمودارها آن‌ها به شکل صریح و عملی مشخص می‌کنند که افراد در سنین مختلف برای انجام یک تکلیف دقیقاً چه کاری انجام می‌دهند. بر اساس مدل پردازش اطلاعات، سیستم ذهن سه قسمت اساسی دارد: **ثبت حسی**، حافظه فعال یا کوتاه‌مدت، حافظه بلندمدت

○ **ثبت حسی (حافظه حسی)**

اطلاعات در ذهن بازنمایی می‌شوند، برای حفظ شدن انتخاب می‌شوند، و برای مدت کوتاهی ذخیره می‌شوند. حافظه حسی در سنین مختلف ثابت است.

○ **حافظه کوتاه‌مدت یا فعال**

حافظه فعال بخش **هشیار** ذهن است که اطلاعات محدودی را نگه می‌دارد و فعالانه روی آن‌ها کار می‌کند. محل بخشی از حافظه فعال در قشر قدامی **پیشانی** واقع شده‌است. رشد این منطقه نسبت به سایر نواحی کندتر است و تا نیمه سال دوم قابلیت لازم را ندارد.

کارآمدی حافظه فعال محدود به ظرفیت آن است. ظرفیت حافظه فعال، یعنی تعداد اعدادی که کودک قادر به یادآوری آن‌ها است، در اواسط کودکی به سرعت افزایش می‌یابد. (در ۵-۶ سالگی دو عدد و در نوجوانی شش عدد)

بخش خاصی از حافظه فعال به نام **مجری مرکزی (هماهنگ‌کننده مرکزی)** که قسمت هشیار و متفکر سیستم ذهنی ما است، فعالیت‌های پیچیده و جریان اطلاعات را هدایت می‌کند. هماهنگ‌کننده مرکزی احتمالاً در لوب پیشانی واقع شده و در ۸ تا ۱۰ سالگی رسش می‌یابد. بر اساس الگوی پردازش اطلاعات ارائه شده توسط بدلی، هماهنگ‌کننده مرکزی می‌تواند با انتقال اطلاعات به دو سیستم فرعی مجزا، ظرفیت حافظه فعال را افزایش دهد. یک سیستم مربوط به **اطلاعات کلامی** و دیگری مربوط به **تصاویر دیداری/فضایی** است.

○ حافظه بلندمدت

حافظه بلندمدت شالوده دانش همیشگی است و اطلاعات را بر اساس محتوا طبقه‌بندی می‌کند. ظرفیت آن نامحدود است. چند جنبه سیستم شناختی در طول دوره کودکی و نوجوانی بهبود می‌یابد و تفکر پیچیده‌تر را ممکن می‌کند: ۱. گنجایش اصلی مخزن‌ها، خصوصاً حافظه فعال، ۲. سرعت کار روی اطلاعات، ۳. عملکرد مجری مرکزی. افزایش گنجایش حافظه فعال تا حدی ناشی از رشد مغز است اما سرعت پردازش بیشتر هم در آن نقش دارد.

فرایندی که روی اطلاعات عمل می‌کنیم تا کارآمدی تفکر را افزایش داده و احتمال نگهداری آن‌ها را بیشتر کنیم، **راهبردهای ذهنی** نامیده می‌شود. (مثلاً توجه‌گزینی به برخی اطلاعات در ثبت حسی، گروه‌بندی و سازمان‌دهی اطلاعات در حافظه فعال، راهبردهای بازیابی در حافظه بلندمدت)

عملیات و راهبردهای شناختی مختلف که ما را قادر می‌کند در موقعیت‌هایی که از لحاظ شناختی چالش‌انگیز هستند به هدف دست یابیم، **کارکرد اجرایی** نامیده می‌شوند. (مثل کنترل توجه، جلوگیری از تکانه‌ها، هماهنگ کردن اطلاعات حافظه فعال و هدایت و بازیابی فکر و رفتار به صورت انعطاف‌پذیر)

● توجه

نوباوگان توجه خود را از شکل‌های تکی و پرتضاد (پرکنتراست) به کاوش اشیاء و طرح‌های کامل‌تر معطوف می‌کنند. با افزایش سن بهتر می‌توانند توجه خود را کنترل کرده و اطلاعات را سریع‌تر جذب کنند (برای خوگیری و برگشت به محرک‌های تازه به زمان کم‌تری نیاز خواهند داشت). علت طولانی بودن زمان خوگیری در بچه‌های کوچک‌تر ناتوانی آن‌ها در رها کردن توجه خود از محرک‌های جالب است. با رشد ساختارهای قشر مخ که حرکات چشم را کنترل می‌کنند، توانایی جابه‌جا کردن توجه از یک محرک به دیگر بهبود می‌یابد. در طول سال اول به رویدادهای تازه و گیرا توجه می‌کنند، اما در سال دوم وقتی رفتار عمدی آماده می‌شوند (هماهنگ با مرحله ۴ حسی-حرکتی) جذب شدن به چیزهای تازه کاهش می‌یابد (اما از بین نمی‌رود) و **توجه مستمر** بهبود می‌یابد که به آن‌ها کمک می‌کند، موقع انجام کار توجه ادامه یابد و حفظ شود.

● حافظه

ساده‌ترین شکل حافظه، **بازشناسی** است که از ماه‌های اول وجود دارد. در بازشناسی فقط باید تشخیص دهید که این محرک شبیه محرکی است که قبلاً دیده‌اید.

یادآوری سخت‌تر است زیرا نیاز دارد چیزی را به یاد بیاورید که حضور ندارد. این توانایی در نیمه دوم سال اول به دست می‌آید (توانایی یافتن اشیای پنهان و تقلید معوق این امر را نشان می‌دهد).

یادآوری بلندمدت به اتصالات چند ناحیه قشر مخ، به خصوص قشر پیش‌پیشانی بستگی دارد.

● طبقه‌بندی

نوباوگان محرک‌ها را بر اساس ویژگی‌های مادی (مثل شکل، اندازه و رنگ) طبقه‌بندی می‌کنند. نوباوگان دنیای هیجانی و اجتماعی را نیز طبقه‌بندی می‌کنند (مثل طبقه‌بندی‌های جنسیت و سن، تشخیص دادن جلوه‌های هیجانی، تشخیص حرکات طبیعی از سایر حرکات) طبقه‌بندی نشان می‌دهد مغز کودک از همان آغاز طوری تنظیم شده که تجربه را به شکل بزرگسالان سازمان دهد.

اولین طبقه‌بندی‌ها **ادراکی** هستند یعنی طبقه‌بندی بر اساس شباهت ظاهری یا عنصر برجسته اشیاء (قرار دادن چرخ در طبقه وسیله نقلیه). در نیمسال دوم، طبقه‌بندی‌ها **مفهومی** هستند، یعنی طبقه‌بندی بر اساس عملکرد و رفتار مشترک (قرار دادن قاشق در وسایل

آشپزخانه).

وقتی مخزن برچسب‌های کلامی کودکان گسترش می‌یابد، طبقه‌بندی به صورت انعطاف‌پذیر را شروع می‌کنند (وقتی بزرگسال مبنای طبقه‌بندی را تغییر می‌دهد، مثلاً از طبقه‌بندی بر اساس رنگ به طبقه‌بندی بر اساس شکل، کودک مبنای طبقه‌بندی خود را تغییر می‌دهد). در پایان سال دوم، درک نوباوگان از تمایز جاندار-بی‌جان گسترش می‌یابد.

تفاوت‌ها در زبان، به تفاوت‌های فرهنگی در رشد طبقه‌بندی منجر می‌شود (برای مثال، کودکان کره‌ای که در زبان آن‌ها اسامی اشیاء اغلب حذف شده‌است، دیرتر به توانایی طبقه‌بندی شیء می‌رسند).

● ارزیابی یافته‌های پردازش اطلاعات

این دیدگاه بر تداوم تفکر از نوباوگی تا بزرگسالی (پیوستگی رشد) تاکید می‌کند و کمک می‌کند کودکان را موجودات شناختی پیشرفته‌ای بدانیم. توانایی‌های پردازش اطلاعات با توانایی‌های شناختی آزمون‌های هوش مرتبط است اما باید در تفسیر آن‌ها محتاط بود. توان پیش‌بینی هوش‌بهر از طریق این ارزیابی‌ها بیشتر از پیش‌بینی بر اساس سایر عوامل نیست. و این پیش‌بینی‌ها تأثیر عوامل محیطی (مثل میزان پاسخ‌دهی مادر) را مورد توجه قرار نمی‌دهند.

بزرگ‌ترین نقطه قوت دیدگاه پردازش اطلاعات، بزرگ‌ترین نقطه ضعف آن هم هست. این رویکرد، شناخت را به عناصر تشکیل‌دهنده آن (توجه، طبقه‌بندی، حافظه و ادراک) تجزیه می‌کند و نظریه جامع ارائه نمی‌کند.

یک راه برای حل نقطه ضعف این رویکرد، ترکیب نظریه پیازه با رویکرد پردازش اطلاعات است. در گرایش جدیدی به نام **دیدگاه سیستم‌های پویا**، هر پیشرفت شناختی بررسی می‌شود تا دریابند چطور از سیستم پیچیده دستاوردهای قبلی و هدف‌های جاری کودک حاصل شده‌است.

بحث ویژه: یادزدودگی کودکی

منظور از یادزدودگی کودکی ناتوانی در یادآوری رویدادهای قبل از سه سالگی است. گفتیم که کودکان رویدادهای زندگی خود را به یاد می‌آورند، پس دلیل یادزدودگی چیست؟

- پیازه معتقد است رویدادهای مربوط به اوایل زندگی در حافظه ذخیره نشده‌اند چون مغز به اندازه کافی رشد نکرده است.
- فروید معتقد بود چون این خاطرات از لحاظ هیجانی مشکل‌آفرین هستند، واپس‌رانی شده‌اند.

- پژوهش‌های رویکرد رفتاری با استفاده از شرطی‌سازی کنشگر، نشان داده است که فرایندهای حافظه در کودکان شبیه بزرگسالان است با این تفاوت که طول مدت نگهداری مطالب در کودکان کمتر است. اگر شرایط به گونه‌ای باشد که کودکان به صورت دوره‌ای با آن مواجه شوند و عمل خاصی را روی آن انجام دهند می‌توانند بعد از یادگیری آن را همچنان تکرار کنند.

- برخی معتقدند حافظه دو سطح ناآشکار (خودکار و ناهشیار) و آشکار (عمدی یا هشیار) دارد. رشد قشر پیش‌پیشانی زمینه را برای حافظه آشکار فراهم می‌کند که هنوز در کودکان کامل نیست. اما شواهد نشان داده کودکان می‌توانند به یادآوری هشیار بپردازند.

- یک احتمال دیگر این است که بزرگسالان به ذخیره کلامی اطلاعات می‌پردازند، اما پردازش حافظه کودکان عمدتاً غیرکلامی است. یادآوری خاطرات پیش‌کلامی برای بزرگسالان و کودکان بزرگ‌تر دشوار است.

- برخی دیگر معتقدند پیدایش خودانگاره واضح، به یادزدودگی کودکی خاتمه می‌دهد. رشد خودپنداره پیشرفته با حافظه کلامی بهتر همراه است.

نوع خاصی از یادآوری به نام «حافظه زندگینامه شخصی» به از بین رفتن یادزدودگی کمک می‌کند. این نوع حافظه شامل خاطرات قدیمی است که سرشار از معنی هستند.

تبدیل خاطرات به حافظه زندگینامه شخصی به دو عنصر نیاز دارد: ۱. کودک باید تصور رشدیافته‌ای از خود داشته باشد، ۲. تجربیات شخصی خود را در داستان زندگی معناداری ادغام کند. نقل خاطرات برای بزرگسالان که با توضیح اضافی این خاطرات را گسترش می‌دهند، به سازمان‌دهی این داستان کمک می‌کند. دخترها در حافظه زندگی‌نامه شخصی بهتر هستند که علت آن تنوع بیشتر مکالمه والدین با دختران است.

به طور کلی، تغییر عصبی - زیستی و تجربه اجتماعی در کاهش یادزدودگی کودکی نقش دارد.

رویکرد عصب‌نگر شناختی

پژوهش‌ها روی مغز، باور پیاژه مبنی بر اهمیت رشنش عصب‌شناختی در تحول شناختی را تایید می‌کند. جهش‌های نمو مغزی با تغییرات در رفتار شناختی، شبیه به آنچه پیاژه توصیف کرده است، همراه هستند.

دو شکل از حافظه در انسان وجود دارد که هرکدام اطلاعات متفاوتی را کسب و ذخیره می‌کنند و جایگاه متفاوتی در مغز دارند. **حافظه آشکار** یعنی حافظه خودخواسته و آگاهانه که معمولاً از رویدادها، اسامی و واقعیت‌ها تشکیل می‌شود. **حافظه نهان** یعنی یادآوری ناآگاهانه عادت‌ها و مهارت‌ها که به آن حافظه روشی هم می‌گویند. حافظه نهان زودتر از حافظه آشکار شکل می‌گیرد و سریع‌تر رشد می‌کند.

حافظه نهان در اطفال به دو شکل است: ۱. حافظه مربوط به توالی‌ها که مرکز آن جسم مخطط است. ۲. حافظه شرطی‌سازی که مبتنی بر رشد مخچه و ساقه مغز است.

حافظه آشکار اولیه (پیش‌آشکار) ماهیتی بازتاب‌گونه دارد و متکی بر رشد هیپوکامپ است (در قطعه گیجگاهی میانی) بعداً حافظه آشکار پیچیده‌تری جایگزین آن می‌شود که شامل حافظه معنایی (جایگاه اولیه دانش و اطلاعات عمومی) و حافظه رویدادی (حافظه مربوط به تجارب خاص مرتبط با هیپوکامپ) است.

قشر قدامی پیشانی بیشتر فعالیت‌های شناختی را کنترل می‌کند و در نیمه دوم سال اول، **حافظه فعال** (کوتاه‌مدت) در آن ایجاد می‌شود. احتمالاً رشد تدریجی مفهوم پایداری شیء، ناشی از پدیدآیی دیر هنگام حافظه فعال است.

تفاوت‌های فردی در رشد ذهنی اولیه

نظریه‌های شناختی فرایند رشد را توضیح می‌دهند، یعنی اینکه چگونه تفکر کودک به مرور زمان تغییر می‌کند. اما رویکرد روان‌سنجی با استفاده از آزمون‌ها به اندازه‌گیری تفاوت‌های کمی در توانایی‌ها و دستاوردهای شناختی می‌پردازد.

در رویکردهای روان‌سنجی به اندازه‌گیری کمی عوامل زیربنایی هوش و **پیش‌بینی** عملکرد فرد در آینده بر اساس نتایج آزمون‌های هوش‌بهر (IQ) پرداخته می‌شود. علاقه به پیش‌بینی، زمانی پدیدار شد که اولین آزمون هوش توسط بینه ساخته شد که موفقیت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کرد.

ماهیت دقیق هوش مورد اختلاف است اما به طور کلی، رفتار هوشمندانه رفتاری **هدف‌گرا و انطباقی** است یعنی معطوف به سازگاری با شرایط زندگی می‌شود.

● آزمون‌های هوش نوباوگان

از آنجا که امکان اندازه‌گیری کلامی هوش در نوباوگی وجود ندارد؛ اغلب آزمون‌های هوش کودکان روی پاسخ‌های ادراکی و حرکتی تاکید می‌کنند. آزمون‌های جدیدتر زبان، شناخت و رفتار اجتماعی مقدماتی را نیز می‌سنجند.

یکی از آزمون‌های رایج، **مقیاس‌های بیلی برای رشد نوباوه و کودک نوپا** است که مخصوص سنین ۱ ماه تا ۳/۵ سال است.

جدیدترین ویراست (مقیاس بیلی-III) سه مقیاس اصلی دارد: ۱. مقیاس شناختی ۲. مقیاس زبان ۳. مقیاس حرکتی. همچنین، دو مقیاس دارد که به گزارش والدین متکی هستند: مقیاس اجتماعی-هیجانی، مقیاس رفتار انطباقی.

در کتاب پاپالیا مقیاس بیلی-II ذکر شده است که شامل این مقیاس‌ها است: روانی (ادراک، حافظه، یادگیری، آواگری)، حرکتی (توانایی حرکتی درشت و ظریف، هماهنگی حسی حرکتی) و رفتاری

● محاسبه نمرات آزمون هوش

عملکرد افراد در هر مقطع سنی یک توزیع بهنجار (منحنی زنگوله‌ای شکل) دارد که عملکرد آزمودنی با آن مقایسه می‌شود. متوسط نمرات آزمون‌های هوش (هوش‌بهر یا IQ) ۱۰۰ تعیین شده است.

اغلب آزمون‌های نوباوگان، هوش سنین بالاتر را به طور مناسب پیش‌بینی نمی‌کنند. چون نمرات IQ همان ابعاد هوشی سنین بالاتر را بررسی نمی‌کند، به جای هوش‌بهر آن را **رشدبهر / ضریب رشدی (DQ)** می‌نامند.

نمرات مقیاس‌های رشد (مثل مقیاس بیلی) تصویر نسبتاً دقیقی از وضعیت کنونی کودک ارائه می‌دهند اما در پیش‌بینی کارکرد آتی ارزش اندکی دارند. دست کم تا سه سالگی این نمرات کمکی به پیش‌بینی آتی نمی‌کند. با نزدیک شدن به ۵ سالگی رابطه نمرات کنونی و نمرات آتی افزایش می‌یابد. نمرات هوش در اواخر کودکیستان از بهترین پیش‌بین‌های پیشرفت تحصیلی هستند.

پیش‌بینی عملکرد آتی کودک از روی آزمون هوش چند مشکل دارد:
 - هوشبهر بین نوپایی و نوجوانی نوسان زیادی دارد. (۱۰ تا ۲۰ نمره)
 - عوامل محیطی رشد شناختی را تحت تاثیر قرار می‌دهند به خصوص نزدیک سه سالگی.
 - خستگی و حواس پرتی کودک می‌تواند منجر شود که نمره او توانایی واقعی‌اش را منعکس نکند.
 - نمرات آزمون نوباوگان همان ابعاد هوشی را که در سنین بالاتر اندازه گرفته می‌شود بررسی نمی‌کند. در آزمون‌های نوباوگان مواد ادراکی و حرکتی وجود دارد اما در آزمون کودکان بزرگ‌تر، بر مهارت‌های کلامی، مفهومی و حل مسئله تاکید می‌شود.
 آزمون‌های نوباوگان برای آن‌هایی که نمره بسیار کم می‌گیرند، پیش‌بینی بلندمدت بهتری ارائه می‌کند. به همین دلیل از این آزمون‌ها بیشتر برای غربال کردن کودکانی استفاده می‌کنند که احتمالاً در آینده مشکلات رشدی خواهند داشت.
 برخی به جای آزمون‌های نوباوگان، از **اندازه‌گیری‌های پردازش اطلاعات** استفاده می‌کنند:

۱. **سرعت خوگیری و برگشت به محرک دیداری**، هوشبهر را از اوایل کودکی تا اوایل بزرگسالی، بسیار خوب پیش‌بینی می‌کند. سرعت خوگیری و برگشت، شاخص اولیه بسیار موثری برای هوش است، زیرا حافظه، و همچنین سرعت و انعطاف‌پذیری تفکر را که در همه سنین مبنای رفتار هوشمندانه هستند، ارزیابی می‌کند.
 ۲. **تکلیف‌های پایداری شیء پیازه** نیز هوش را پیش‌بینی می‌کنند، چون فرایند عقلانی اساسی یعنی مسئله‌گشایی را نشان می‌دهند. به دلیل موارد مذکور، در مقیاس جدید بیلی مهارت‌های شناختی مثل خوگیری، پایداری شیء و طبقه‌بندی اضافه شده‌است.

محیط اولیه و رشد ذهنی

مشاهده خانه برای ارزیابی محیط (HOME) روشی برای گردآوری اطلاعات درباره محیط خانه از طریق مشاهده و مصاحبه با والدین است. نمرات HOME با عملکرد کودکان در آزمون روانی، همبستگی مثبت دارند. یکی از مهم‌ترین مولفه‌های HOME، میزان پاسخ‌دهی والدین است.

شش **مکانیسم تسهیل‌کننده رشدی**، شامل جنبه‌هایی از محیط منزل که برای رشد شناختی و روانی-اجتماعی ضروری هستند، شناسایی شده‌اند: تشویق کودک برای اکتشاف محیط خود-تعلیم مهارت‌های شناختی و اجتماعی اساسی-تحمین و تشویق پیشرفت‌ها-هدایت و راهنمایی کودک در تمرین و توسعه مهارت‌های خود-خودداری از تنبیه، تمسخر، عدم تایید و ابراز ناخرسندی از اشتباهات ناخواسته و غیرعمدی-ترغیب و تشویق کودک به صحبت یا استفاده از سایر شیوه‌های نمادین برقراری ارتباط.

والدینی که از لحاظ ژنتیکی باهوش‌تر هستند تجربه‌های بهتری برای کودکان فراهم می‌کنند، علاوه بر آن فرزندان به دنیا می‌آیند که از لحاظ ژنتیکی باهوش‌تر هستند و تحریک بیشتری هم در والدینشان فراخوانی می‌کنند. این امر به **همبستگی ژنتیک-محیط** اشاره دارد. فرزندپروری محبت‌آمیز و پذیرا که با توانایی‌های فعلی کودک متناسب باشد، خیلی بهتر از نمره آزمون روانی اولیه عملکرد بعدی کودک را پیش‌بینی می‌کند.

کودکان در خانواده‌های فقیر، کاهش تدریجی نمرات آزمون هوش را نشان می‌دهند و پیشرفت ضعیفی در مدرسه دارند. این مشکلات عمدتاً از محیط خانوادگی استرس‌زایی ناشی می‌شوند. مداخلاتی برای این کودکان طراحی شده‌است. در مداخله‌های مرکز محور، کودک وارد مهدکودک یا پیش‌دبستانی سازمان‌یافته می‌شود. در مداخلات خانه محور، با کار روی والدین در خانه مهارت‌های آن‌ها افزایش می‌یابد. پروژه‌هایی (مثل ابدساریان و CARE) نشان داده‌اند که مداخله زود هنگام می‌تواند کاهش نمرات هوش ناشی از فقر محیطی را تعدیل کند و باعث افزایش نمرات شود. موثرترین مداخلات آن‌هایی هستند که ۱. در اوایل زندگی ارائه شوند. ۲. مدت آن‌ها بسیار زیاد باشد ۳. تجارب آموزش مستقیم فراهم کنند. ۴. رویکردی جامع داشته باشند (انواع خدمات) ۵. متناسب با تفاوت‌ها و نیازهای فردی باشند.

نظریه اجتماعی - فرهنگی ویگوتسکی: موقعیت اجتماعی رشد شناختی اولیه

از نظر ویگوتسکی بسترهای اجتماعی بر رشد شناختی کودکان تاثیر دارند. کودکان از طریق تعامل با اعضای بزرگ‌تر جامعه بر فعالیت‌ها مسلط می‌شوند و طوری فکر می‌کنند که در فرهنگ آن‌ها معنی دارد.
 مفهوم **منطقه مجاور رشد** یا **پتانسیل رشد** که توسط ویگوتسکی مطرح شده‌است، به تکالیف دشواری اشاره دارد که کودک به تنهایی از پس آن بر نمی‌آید اما با کمک افراد ماهرتر قادر به انجام آن است.

وقتی توانایی کودک بیشتر می‌شود، بزرگسال کنار می‌کشد و به کودک اجازه می‌دهد مسئولیت بیشتری بر عهده بگیرد. این نوع آموزش به **داریست‌زنی** معروف است.

دیدگاه ویگوتسکی عمدتاً برای کودکان بزرگ‌تر کاربرد دارد، یعنی زمانی که مهارت کودک در زبان و ارتباط اجتماعی بیشتر شده باشد. البته برای نوباوگان هم گسترش یافته‌است چون آن‌ها هم توانایی‌هایی برای تعامل با والدینشان دارند.

رشد زبان

● نظریه‌های رشد زبان

سه نظریه در مورد فراگیری زبان وجود دارد:

○ دیدگاه رفتارگرا

بر اساس نظریه یادگیری کلاسیک اسکینر، زبان از طریق **شرطی‌سازی کنش‌گرایاد** گرفته می‌شود (واکنش‌های والدین به صداهای کودک نوعی پاداش است که او را تقویت می‌کند).

بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی بندورا، یادگیری زبان از طریق **تقلید و تقویت** صورت می‌گیرد. یادگیری زبان مبتنی بر تقویت انتخابی است و کودکان برای گفتاری که هر چه بیشتر شبیه بزرگسال است، تقویت می‌شوند.

انتقاد: تقلید و تقویت، بیشتر حمایت‌کننده زبان هستند، نه توجیه‌کننده آن. کودکان گاهی کلماتی می‌گویند که هرگز نشنیده‌اند و مستقیماً یاد نگرفته‌اند.

○ دیدگاه فطری‌نگر چامسکی

چامسکی معتقد بود مهارت زبان در ساختار مغز حک شده‌است. کودک به محض اینکه کلمات کافی را داشته باشد، زبان را می‌فهمد و به شکل قانونمند صحبت می‌کند.

از نظر او تمام کودکان، **وسیله فراگیری زبان (LAD)** دارند، سیستم فطری زیستی که دستور زبان همگانی، یا مجموعه قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را دارد.

شواهد تاییدکننده: نوزادان نسبت به صداهای گفتار حساس هستند و صدای انسان را ترجیح می‌دهند - توالی مشابهی از یادگیری زبان در سراسر جهان وجود دارد.

مفهوم **دوره حساس** برای یادگیری زبان، نظریه چامسکی را تایید می‌کند. هماهنگ با این مفهوم آن‌هایی که زبان اشاره را در نوجوانی یا بزرگسالی یاد گرفته‌اند هرگز به اندازه آن‌هایی که این زبان را در کودکی آموخته‌اند ماهر نمی‌شوند.

شواهد مخالف: یک سیستم زیرساختی همگانی برای دستور کلیه زبان‌ها شناسایی نشده‌است - کودکان طبق سرعتی که نظریه فطری‌نگر می‌گوید زبان را یاد نمی‌گیرند بلکه تسلط آن‌ها تدریجی است که نشان می‌دهد کاوش و یادگیری بیشتر دخالت دارد.

اینکه منطقه زبان عمدتاً در نیمکره چپ قرار دارد با نظر چامسکی مبنی بر اینکه مغز برای پردازش زبان آماده شده‌است، هماهنگ است. اما نقدهایی وجود دارد. مناطق زبان در قشر مخ زمانی رشد می‌کنند که کودک زبان را فراگیری کند؛ اگر نیمکره چپ در سال اول آسیب ببیند سایر مناطق مسئولیت آن را به عهده می‌گیرند؛ جانبی شدن زبان در نیمکره چپ برای استفاده موثر از زبان ضروری نیست؛ چند منطقه قشر مخ بسته به مهارت‌های زبانی فرد، در فعالیت‌های زبان مشارکت دارند.

○ دیدگاه تعامل‌گرا

طبق این دیدگاه توانایی‌های فطری و تاثیرات محیطی با هم تعامل می‌کنند. دو رویکرد تعامل‌گرا وجود دارد:

دیدگاه پردازش اطلاعات: کودکان با به کارگیری توانایی‌های شناختی نیرومند به محیط زبان پیچیده خود معنی می‌دهند.

تعامل‌گرایان اجتماعی: کودک فعال که برای معنی دادن به زبان استعداد دارد، به برقراری ارتباطات اجتماعی می‌پردازد که در رشد زبان نقش دارند.

برخی، نظریه پردازش اطلاعات را با دیدگاه فطری‌نگر چامسکی ترکیب می‌کنند و معتقدند که ساختارهای مغزی در کنار توانایی‌های شناختی کودک در رشد زبان نقش دارند.

بیشتر متخصصان رویکرد تعامل‌گرا را قبول دارند. به طور کلی، **استعداد فطری، راهبردهای پردازش شناختی و تجربه اجتماعی** در رابطه با هر

جنبه زبان به صورت متفاوتی عمل می‌کنند و بر پیشرفت زبان تاثیر می‌گذارند.

رسش مغز در سال‌های نخست زندگی با تحول زبان ارتباط دارد. گریه نوزادان تحت کنترل ساقه مغز و پل مغزی است که ابتدایی‌ترین بخش‌های مغز هستند. غان و غون کردن در پی رسش بخش‌هایی از قشر حرکتی ظاهر می‌شود. مسیرهایی که فعالیت‌های حرکتی و شنیداری را مرتبط می‌کنند تا اوایل سال دوم رسش نمی‌یابند.

● آماده شدن برای صحبت

صداهاى مصوت‌نما که کودک نشان می‌دهد **زمزمه کردن (cooing)** نامیده می‌شوند. به تدریج، حروف بی‌صدا اضافه می‌شوند و **غان و غون کردن (babbling)** دیده می‌شود. به این گونه اصوات، **گفتار پیش‌کلامی** گفته می‌شود.

سن شروع غان و غون کردن در همه جای دنیا یکسان است و صداهاى مشابهی از کودکان شنیده می‌شود (تحت تاثیر رسش)؛ اما برای رشد بیشتر آن، شنیدن گفتار انسان لازم است. این صداهاى گفتارمانند در کودکانی با آسیب شنوایی به تاخیر می‌افتد و در کودکان ناشنوا اصلاً وجود ندارد.

کودکان به شکل طبیعی از یک سری **ژست‌های بیانگر** استفاده می‌کنند: ۱. **ژست‌های متعارف اجتماعی** (مثلاً تکان دادن سر به معنای نه)، ۲. **ژست‌های بازنمایانه** (مثلاً بردن لیوان به سمت دهان برای درخواست آب)، ۳. **ژست‌های نمادین** (مثل فوت کردن به معنای داغ بودن/بو کشیدن به معنای گل). ژست‌های نمادین همزمان با اولین کلمات ظاهر می‌شوند و کارکردی شبیه به واژگان دارند.

ژست‌های بیانگر به صورت طبیعی ظاهر می‌شوند و حتی در کودکان نابینا به اندازه کودک عادی وجود دارند. بنابراین به یک الگو یا مشاهده‌کننده بستگی ندارد بلکه جز لاینفک فرایند تکلم هستند.

● اولین کلمات

اولین کلمه‌ها (در حدود یک سالگی) **بر مبنای شالوده حسی- حرکتی پیازه و طبقه‌بندی‌های کودک** استوار هستند. برخی کلمه‌های ابتدایی با دستاوردهای شناختی خاصی ارتباط دارند. (مثل کلمه آهان در مرحله شش دوره حسی- حرکتی) به جز شناخت، هیجان هم بر یادگیری اولین کلمه‌ها تاثیر دارند. در ابتدا کلمه به شکل خنثی بیان می‌شود، چون باید با دقت گوش کنند و هیجان قوی دقت آن‌ها را مختل می‌کند، ولی در سنین بالاتر کلمات و هیجان ترکیب می‌شود. در پایان سال دوم هیجان‌های خود را بیان می‌کنند.

کودک در اولین کلمات خود خطاهایی دارد:

کم‌گسترانی مصداق: استفاده از کلمات به شکل بسیار محدود (مثل کلمه عروسک فقط برای عروسک خودش)

بیش‌گسترانی مصداق: به کار بردن یک کلمه درباره مجموعه‌ای از اشیای نامربوط (مثل اتومبیل برای همه وسایل نقلیه)

خطای بیش‌گسترانی دو چیز را نشان می‌دهد:

حساسیت به طبقه‌بندی: یک کلمه برای همه چیزهایی که در یک طبقه هستند به کار می‌رود، چون هنوز در یادآوری کلمه مشکل دارند یا کلمات مناسب را یاد نگرفته‌اند.

تمایز بین تولید زبان و درک زبان: درک زبان زودتر از تولید زبان رشد می‌کند. کودکان در تولید زبان بیشتر از درک زبان بیش‌گسترانی می‌کنند، یعنی تفاوت اشیاء را درک می‌کنند اما به همه با یک کلمه اشاره می‌کنند.

وقتی کلمات به ۲۰۰ تا می‌رسد ترکیبات دو کلمه‌ای آغاز می‌شود که **گفتار تلگرافی** نامیده می‌شود. به ندرت مرتکب خطاهای دستوری فاحش می‌شوند. از ۲/۵ سالگی قواعد دستور زبان را رعایت می‌کنند.

چون سرعت کلمه‌آموزی بین ۱۸ تا ۲۴ ماهگی بسیار زیاد است، برخی معتقدند جهش در واژگان رخ می‌دهد (انتقال از مرحله یادگیری کندتر به تندتر)؛ اما شواهد نشان می‌دهد اغلب کودکان افزایش یکنواخت در سرعت کلمه‌آموزی دارند.

رویدادهای مهم رشد زبان در دو سال اول زندگی

سن	رویداد
۲ ماهگی	زمزمه و درآوردن صداهاى خوشایند
۴ ماهگی به بعد	جذب شدن به بازی‌های نوبتی مثل دالی موشه

غان و غون کردن	۶ ماهگی به بعد
افزافه شدن حروف بی صدا به زمزمه های کودک و تکرار هجاها تعدادی صداهای زبان گفتاری در ۷ ماهگی درک برخی از کلمات که معمولاً شنیده می شوند.	
دقیق تر شدن در توجه مشترک با مراقبت کننده شرکت کردن به صورت فعال در بازی های نوبتی و جابه جایی نقش ها با مراقبت کننده استفاده از حرکات پیش کلامی برای تاثیر بر دیگران مانند نشان دادن و اشاره کردن	۸-۱۲ ماهگی
پدیدار شدن الگوهای صدا و لهجه زبان جامعه کودک افزایش سرعت و دقت درک کلمه بیان اولین کلمه قابل تشخیص	۱۲ ماهگی
افزایش کلمات به ۲۰۰ تا ۲۵۰ ترکیبات دو کلمه ای (گفتار تلگرافی)	۱۸-۲۴ ماهگی

● تفاوت های فردی و فرهنگی در رشد زبان

چند عامل بر تفاوت های رشد زبان در کودکان تاثیر دارند:

جنسیت: دخترها در رشد اولیه واژگان جلوتر هستند. رشد جسمانی سریع تر دختران، رشد نیمکره چپ را که مسئول گفتار است، تقویت می کند.

شخصیت یا خلق و خو: کودکان خجالتی قبل از شروع به صحبت تلاش می کنند بیشتر بفهمند. وقتی شروع به صحبت می کنند واژگان سریع افزایش می یابد، هرچند اندکی از همسالان عقب تر می مانند- کودکانی با خلق و خوی منفی زبان را کندتر فرا می گیرند زیرا تحریک پذیری هیجانی زیاد، آن ها را از پردازش اطلاعات زبانی منحرف می کند.

کیفیت گفت و گو و والدین و کودک: مادران با دختران بیشتر صحبت می کنند - والدین کودکان خجالتی کم تر از کودکان معاشرتی گفت و گو می کنند.

جایگاه اجتماعی و اقتصادی خانواده: کودکان با جایگاه خانوادگی پایین تر، کم تر تحریک کلامی می شوند.

زبان های مختلف: نوع و تعداد واژه های کودکان در زبان های مختلف متفاوت است (برای مثال کلمات کوتاه زبان چینی برای کودک راحت تر است بنابراین تعداد بیشتری فرا می گیرند).

سبک های زبان آموزی: دو سبک زبان آموزی عبارت اند از:

سبک اشاره ای: در این سبک کلمات بیشتر به اشیاء اشاره دارند.

سبک بیان گر: در این سبک کلمات بیشتر به ضمائر و ضوابط اجتماعی اشاره دارند.

سبک های زبان آموزی، برداشت اولیه کودکان از وظایف زبان را نشان می دهد. کودکان در سبک اشاره ای وظیفه کلمات را نامیدن چیزها می دانند؛ کودکان سبک بیانگر وظیفه کلمات را صحبت درباره احساسات و نیازها می دانند.

واژگان در سبک اشاره ای زودتر رشد می کند، چون در همه زبان ها برای اشیاء بیشتر از عبارات اجتماعی، کلمه وجود دارد.

سبک های زبان آموزی با فرهنگ رابطه دارند. برای مثال فرهنگ آسیایی بیشتر بر کلمات اجتماعی و فرهنگ آمریکایی بیشتر بر نامیدن اشیاء تمرکز دارد.

● کمک به رشد زبان اولیه

والدین به چند طریق به رشد زبان کودک کمک می کنند:

۱. به زمزمه کردن و غان و غون کودک پاسخ می دهند.

۲. توجه مشترک: وقتی کودک و والد به یک نقطه نگاه می کنند، والد آنچه کودک می بیند را برای او می نامد و درباره اش صحبت می کند.

۳. تبادل یا الگوی نوبتی: نوباوه حرف می زند و والد متقابل حرف می زند و سپس منتظر می ماند تا کودک دوباره حرف بزند و به این شکل نوبت را تمرین می کنند. (بازی دالی موشه)

بزرگسالان در اغلب فرهنگ ها به صورت «گفتار خطاب به نوباوه» (گفتار کودکانه / CDS) با کودکان صحبت می کنند. گفتار کودکانه با کودک

بر چند راهبرد ارتباطی استوار است: توجه مشترک، رعایت نوبت، حساسیت والدین به ژست‌های پیش‌کلامی. گفتار کودکانه و گفت‌وگوی والد-کودک؛ منطقه مجاور رشد (مفهوم مطرح شده توسط ویگوتسکی) را به وجود می‌آورد که زبان در آن گسترش می‌یابد.

گفتار کودکانه به یادگیری سریع‌تر زبان مادری کمک می‌کند. اما برخی ارزشمندی آن را زیر سوال برده‌اند و معتقدند گفتار بزرگسالانه که پیچیدگی بیشتری دارد به یادگیری سریع‌تر زبان کمک بیشتری می‌کند. با این حال اطفال گفتار ساده و کودکانه را ترجیح می‌دهند. کودکان ناشنوا که والدین شنوا دارند از نظر رشد زبان، بازی وانمود کردن، عملکرد در مدرسه و مهارت‌های اجتماعی ضعیف‌تر از کودکان ناشنوایی هستند که والدین آن‌ها هم ناشنوا باشند. دلیل آن ارتباط والد و کودک است. والدین ناشنوا نیازهای فرزندشان را می‌دانند و کیفیت ارتباطشان شبیه والدین شنوا با کودکان شنوا است. ارتباط محدود و باعاطفه کم‌تر باعث می‌شود کودک از نظر کنترل کلامی بر رفتارش عقب باشد. منظور از کنترل کلامی رفتار، فکر کردن قبل از عمل و برنامه‌ریزی است. فرزندان ناشنوای والدین شنوا اغلب مشکلات کنترل تکانه دارند.

● آمادگی برای سوادآموزی

کتاب خواندن والدین برای کودکان بر کیفیت صحبت و خواندن و همچنین صمیمیت و مبادلات هیجانی تاثیرگذار است. والدین معمولاً از سه سبک برای خواندن استفاده می‌کنند:

توصیف‌کننده: توصیف ماجرای عکس‌ها و تصاویر

تفهیم‌کننده: تشویق کودک به فهم معنای داستان و استنباط و پیش‌بینی

مرورکننده: توضیح درباره مضمون کتاب، سپس خواندن کتاب و در انتها سوال کردن درباره آن

استفاده از سبک توصیف‌کننده بیشترین فایده را برای رشد خزانه لغات و مهارت نوشتاری دارد. برای کودکانی که خزانه لغات وسیعی دارند سبک مرورکننده مفیدتر است.

روش **خواندن دو نفره (خواندن مشترک)** هم برای کودکان بهنجار هم مبتلا به تاخیر زبانی و مشکلات رشدی در زمینه خواندن، مناسب است. این روش به سبک توصیف‌کننده شبیه است و به تکرار و بسط دادن گفته‌های کودک، تصحیح پاسخ غلط، کمک در مواقع نیاز و تشویق می‌پردازد.

خلاصه فصل

- ذهن کودک ساختارهای روان‌شناختی را طی رشد طوری تغییر می‌دهد که با واقعیت بیرونی بهتر تطابق پیدا کند. پیازه این ساختارهای روان‌شناختی را طرحواره نامید.
- دو فرایند در چگونگی تغییر طرحواره‌ها نقش دارد: انطباق (سازش) و سازمان‌دهی
- انطباق شامل دو فرایند درونی‌سازی و برونی‌سازی است.
- وقتی کودک خیلی تغییر نمی‌کند، در حال درون‌سازی است. این حالت تعادل شناختی نام دارد.
- منظور از سازمان‌دهی، تغییر طرحواره‌ها به شکل درونی و جدا از تماس با محیط است.
- در آغاز مرحله حسی- حرکتی کودک محیط را به شکل هدفمند کاوش نمی‌کند، بلکه به واکنش چرخشی می‌پردازد.
- پیازه بازتاب‌ها را عناصر اصلی هوش حسی حرکتی می‌دانست.
- واکنش‌های چرخشی اولیه، به سمت بدن کودک است.
- واکنش چرخشی ثانوی تکرار رویدادهایی است که خود کودک ایجاد کرده‌است و معطوف به محیط بیرون است.
- ترکیب واکنش‌های چرخشی ثانوی باعث دوتغییر شناختی مهم می‌شود: ۱. رفتار عمدی و هدف‌گرا، ۲. پایداری شیء یا شیء دائم
- واکنش چرخشی سوم تجربی و خلاق است. کودک به پایداری شیء پیشرفته می‌رسد و خطای جست‌وجوی AB دیده نمی‌شود.
- تقلید معوق، یعنی توانایی یادآوری و تقلید رفتارهایی که الگوی آن مستقیماً حضور ندارد.
- در پایان مرحله حسی- حرکتی دیدگاهی میان‌واگرایانه (عینی) نسبت به جهان شکل می‌گیرد.
- طرفداران دیدگاه دانش‌اساسی، معتقدند کودکان با سیستم‌های دانش فطری یا زمینه‌های تفکر اساسی به دنیا می‌آیند.

- توجه بیشتر به محرک جدید نسبت به محرک قدیمی، رجحان تازگی نامیده می‌شود، که نشانه حافظه بازشناسی دیداری است.
- حافظه حسی در سنین مختلف ثابت است.
- حافظه فعال بخش هشیار ذهن است که اطلاعات محدودی را نگه می‌دارد و فعالانه روی آن‌ها کار می‌کند.
- ساده‌ترین شکل حافظه، بازشناسی است که در ماه‌های اول وجود دارد.
- اولین طبقه‌بندی‌ها ادراکی هستند یعنی طبقه‌بندی براساس شباهت ظاهری یا عناصر برجسته اشیاء
- در دیدگاه سیستم‌های پویا، هر پیشرفت شناختی بررسی می‌شود تا دریابند چطور از سیستم پیچیده دستاوردهای قبلی و هدف‌های جاری کودک حاصل شده است.
- ماهیت هوش مورد اختلاف است اما به طور کلی رفتار هوشمندانه رفتاری هدف‌گرا و انطباقی است یعنی معطوف به سازگاری با شرایط زندگی.
- مفهوم منطقه مجاور رشد یا پتانسیل رشد توسط ویگوتسکی مطرح شده است، به تکالیف دشواری اشاره دارد که کودک به تنهایی از پس آن بر نمی‌آید اما با کمک افراد ماهرتر قادر به انجام آن است.
- وقتی توانایی کودک بیشتر می‌شود، بزرگسال کنار می‌کشد و به کودک اجازه می‌دهد مسئولیت بیشتری برعهده بگیرد، به این نوع آموزش داریست‌زنی می‌گویند.
- سه نظریه درباره فراگیری زبان وجود دارد: دیدگاه رفتارگرا، فطری نگر چامسکی و دیدگاه تعامل‌گرا.
- استعداد فطری، راهبردهای پردازش شناختی و تجربه اجتماعی در رابطه با هر جنبه زبان به صورت متفاوتی عمل می‌کند و بر پیشرفت زبان اثر می‌گذارند.
- اولین کلمه‌ها (در حدود یک سالگی) بر مبنای شالوده حسی- حرکتی پیاز و طبقه بندی کودک استوار است.

سوالات کنکور کارشناسی ارشد

- ۱) بر اساس نظریه پیاز، کدام مکانیسم بدون تماس با محیط فعال است؟ (سراسری ۱۳۹۶)

۱) برون‌سازی	۲) تعادل جویی	۳) درون‌سازی	۴) سازمان‌دهی
--------------	---------------	--------------	---------------
- ۲) در کدام نظریه یادگیری زبان، بر دستگاه فراگیری زبان که در درون مغز تعبیه شده است تاکید می‌شود؟ (سراسری ۱۳۹۳)

۱) چامسکی	۲) بندورا	۳) اسکینر	۴) توماسلو
-----------	-----------	-----------	------------
- ۳) در کدام مرحله از رشد حسی- حرکتی، کودک واقعه‌ای جالب را که خارج از خودش باشد کشف و دوباره ایجاد می‌کند؟ (سراسری ۱۳۹۲)

۱) هماهنگی واکنش‌های دورانی نوع سوم و ثانوی	۲) واکنش دورانی ثانوی
۳) واکنش دورانی اولیه	۴) هماهنگی واکنش دورانی اولیه و ثانوی
- ۴) خطای کم‌گسترانی مصداق ناظر بر کاربرد کدام موضوع است؟ (سراسری ۱۳۹۲)

۱) مصداق محدود برای کلمات جدید	۲) محدود همه کلمات یادگرفته شده
۳) یک کلمه در مورد مجموعه گسترده‌تر اشیا	۴) واژه‌ای بسیار محدود برای یک مصداق
- ۵) اولین حافظه قابل تشخیص در شیرخواران ۲ تا ۳ ماهه کدام است؟ (سراسری ۱۳۹۱)

۱) ضمنی	۲) بازشناسی	۳) کوتاه‌مدت	۴) شنیداری
---------	-------------	--------------	------------
- ۶) در نظریه پیاز بر خورد تصادفی با تجربه تازه‌ای که خود کودک ایجاد کرده است، تعریف کدام یک است؟ (سراسری ۱۳۹۱)

۱) انطباق	۲) عمل‌گرایی	۳) واکنش چرخشی	۴) سازمان‌دهی
-----------	--------------	----------------	---------------
- ۷) تلاش اطفال به منظور حفظ و تداوم صحنه‌های جالب در کدام مرحله از رشد شناختی ژان پیاز مشاهده می‌شود؟ (سراسری ۱۳۸۷)

۱) واکنش چرخشی اولیه	۲) واکنش چرخشی ثالث
۳) واکنش چرخشی ثانویه	۴) هماهنگی طرحواره ثانویه

- ۸) مفهوم منطقه تقریبی رشد برخاسته از رویکرد است. (سراسری ۱۳۸۷)
- ۱) تاریخی اجتماعی (۲) تکامل‌نگری (۳) کردارشناسی (۴) یادگیری شناختی
- ۹) از نظر پیاژه پایداری شیء در کدام محدوده سنی به دست می‌آید؟ (سراسری ۱۳۸۷)
- ۱) تولد تا ۱۸ ماهگی (۲) ۲ تا ۷ سالگی (۳) ۷ تا ۱۱ سالگی (۴) ۱۱ سال به بالا
- ۱۰) نظریه چامسکی در مورد زبان با کدام گزینه همخوانی دارد؟ (سراسری ۱۳۸۶)
- ۱) فراگیری زبان حاصل شکل‌گیری قوانین زبان در ذهن است.
 ۲) آواهای موجود در جامعه موجب شکل‌گیری زبان است.
 ۳) در ذهن انسان مکانیسمی وجود دارد که به فراگیری زبان اختصاص دارد.
 ۴) یادگیری زبان حاصل تقلید از نحوه گفتار فردی است که سرمشق کودک است.
- ۱۱) در نظام پیاژه پایداری شیء در کدام مرحله اتفاق می‌افتد؟ (سراسری ۱۳۸۵)
- ۱) عملیات عینی (۲) پیش‌عملیاتی (۳) حسی- حرکتی (۴) عملیات صوری
- ۱۲) واکنش دورانی ثانوی معرف کدام یک از مراحل حسی- حرکتی است؟ (سراسری ۱۳۸۵)
- ۱) مرحله اول (۲) مرحله دوم (۳) مرحله سوم (۴) مرحله پنجم
- ۱۳) در کدام یک از مراحل رشد پایداری شیء به دست می‌آید؟ (سراسری ۱۳۸۴)
- ۱) حسی- حرکتی (۲) پیش‌عملیاتی (۳) عملیات صوری (۴) عملیات عینی
- ۱۴) در کدام یک از مراحل تحول حسی- حرکتی، برای اولین بار هماهنگی بین دیدن و گرفتن برقرار می‌گردد؟ (سراسری ۱۳۸۴)
- ۱) مرحله دوم (۲) مرحله سوم (۳) مرحله پنجم (۴) مرحله ششم
- ۱۵) کدام عبارت در مورد هوشبهر صحیح‌تر است؟ (سراسری ۱۳۸۱)
- ۱) هوشبهر در طول زندگی تغییرات بارزی دارد.
 ۲) هوشبهر با افزایش سن کودک ثبات بیشتری می‌یابد.
 ۳) نمره‌های هوشبهر توانایی‌های ذاتی را اندازه‌گیری می‌کنند.
 ۴) آزمون‌های هوش موفقیت قبلی فرد را اندازه‌گیری می‌کنند، نه استعداد را.
- ۱۶) از جمله ویژگی‌های گفتار تلگرافی کدام است؟ (سراسری ۱۳۸۰)
- ۱) فاقد نوعی نظم و قاعده است.
 ۲) معمولاً از سه سالگی به بعد ظاهر می‌شود.
 ۳) از سن ۲ سالگی به بعد ظاهر می‌شود.
 ۴) ظهور آن با به‌کارگیری حروف اضافه و ربطی است.
- ۱۷) چنانچه کودک عروسک دیروزی را امروز هم بشناسد، از کدام نوع حافظه کمک گرفته است؟ (سراسری ۱۳۷۹)
- ۱) فعال (۲) بازشناسی (۳) کوتاه مدت (۴) یادآوری
- ۱۸) تغییرناپذیری کیفی شیء از کدام مرحله حسی- حرکتی شروع می‌شود؟ (سراسری ۱۳۷۸)
- ۱) اول (۲) دوم (۳) پنجم (۴) ششم
- ۱۹) نوزادی که برای اولین بار پستانکی را می‌مکد، در حقیقت به چه چیزی می‌پردازد؟ (سراسری ۱۳۷۷)
- ۱) بقای جسم (۲) برون‌سازی (۳) درون‌سازی (۴) خودمرکزبینی
- ۲۰) مطابق نظریه پیاژه، پایداری شیء به چه معناست؟ (سراسری ۱۳۷۷)
- ۱) تغییر شکل به معنای تغییر ماهیت نیست.
 ۲) هر عملی دارای خاصیت بازگشت‌ناپذیری است.
 ۳) عدم حضور به معنای عدم وجود نیست.
 ۴) یک ساخت مرکب از واحدهای پایدار است.

- ۲۱) از نظر پیاژه پایداری شیء در چند ماهگی آغاز می‌شود؟ (سراسری ۱۳۷۷)
- ۴ (۱) ماهگی ۸ (۲) ماهگی ۱۲ (۳) ماهگی ۱۸ (۴) ماهگی
- ۲۲) از دیدگاه پیاژه کودک در حدود چند ماهگی به وجود دائمی اجسام پی می‌برد؟ (سراسری ۱۳۷۵)
- ۳ تا ۶ (۱) ۶ تا ۹ (۲) ۹ تا ۱۲ (۳) ۱۸ تا ۲۴ (۴)
- ۲۳) این عقیده که رشد شناختی کودکان وابسته به حمایت بزرگسالان است توسط چه کسی مطرح شد؟ (بهداشت ۱۳۹۹)
- ۱) پیاژه ۲) اریکسون ۳) بالبی ۴) ویگوتسکی
- ۲۴) از نظر پیاژه، عناصر اصلی هوش حسی- حرکتی چیست؟ (بهداشت ۱۳۹۸)
- ۱) محرک خواهی ۲) هماهنگی چشم و دست ۳) بازتاب‌ها ۴) رفتار عمدی یا هدفگرا
- ۲۵) روش اکتشاف عمدی مثل استفاده از تکه‌ای چوب برای به دست آوردن اسباب‌بازی که دور از دسترس است، از ویژگی‌های کدام زیرمرحله حسی- حرکتی است؟ (بهداشت ۱۳۹۶)
- ۱) واکنش چرخشی اولیه ۲) واکنش چرخشی ثانویه
- ۳) واکنش چرخشی سوم ۴) بازنمایی ذهنی
- ۲۶) کودکی طبقه‌بندی اشیاء را بر اساس کارکرد آن‌ها انجام می‌دهد. وی چه نوع طبقه‌بندی را انجام داده است؟ (بهداشت ۱۳۹۵)
- ۱) ادراکی ۲) مفهومی ۳) کنشگر ۴) پدیداری
- ۲۷) این عقیده که رشد شناختی کودکان وابسته به حمایت بزرگسالان است متعلق به چه کسی است؟ (بهداشت ۱۳۹۵)
- ۱) پیاژه ۲) والن ۳) ویگوتسکی ۴) اریکسون
- ۲۸) اینکه کودکی در سخن گفتن به جای «لباس من» بگوید «من لباسی» چه نوع خطایی را مرتکب شده و فراوانی آن چگونه است؟ (بهداشت ۱۳۹۵)
- ۱) دستوری با فراوانی زیاد ۲) معانی با فراوانی کم ۳) مفهومی با فراوانی زیاد ۴) دستوری با فراوانی کم
- ۲۹) رابطه عقاید و آداب و رسوم خاص در یک فرهنگ با رشد روانی، مورد علاقه کدام یک از رویکردهای نظری رشد است؟ (بهداشت ۱۳۹۴)
- ۱) نظریه ویگوتسکی ۲) نظریه پیاژه
- ۳) نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی ۴) نظریه کردارشناسی
- ۳۰) دیدگاه ویگوتسکی در روانشناسی رشد چه نامیده می‌شود؟ (بهداشت ۱۳۹۳)
- ۱) روانی-اجتماعی ۲) روانی-جنسی ۳) شناختی-رشدی ۴) اجتماعی-فرهنگی
- ۳۱) طبق نظریه ژان پیاژه، کدام یک از رویدادهای زیر در مرحله حسی- حرکتی کودک به وقوع می‌پیوندد؟ (بهداشت ۱۳۹۳)
- ۱) فعالیت هدفمند ندارد. ۲) اشیا را بر حسب یک ویژگی طبقه‌بندی می‌کند.
- ۳) تفکرش خودمحور است. ۴) به مفهوم پایداری شیء می‌رسد.
- ۳۲) محیط از نظر پیاژه برای کودک در چه چیزی تعریف می‌شود؟ (بهداشت ۱۳۹۰)
- ۱) محیط اجتماعی ۲) محیط فرهنگی
- ۳) محیط اجتماعی، فرهنگی، خانوادگی و فیزیکی ۴) محیط فیزیکی اطراف کودک
- ۳۳) معمولاً اولین کلمه قابل تشخیص را کودکان در حدود چند ماهگی بیان می‌کنند؟ (بهداشت ۱۳۹۰)
- ۱۲ (۱) ۸ (۲) ۱۰ (۳) ۱۵ (۴)

۳۴) کدام یک از موارد زیر اساسی‌ترین نقطه ضعف رویکرد پردازش اطلاعات است؟ (بهداشت ۱۳۹۰)

- ۱) نمی‌تواند میزان توانایی بازنمایی تجربه‌ها را مشخص کند. (۲) نوباوگان را موجودات شناختی پیشرفته‌ای قلمداد می‌کند.
- ۳) نمی‌تواند عناصر شناختی را به طور روشن بیان کند. (۴) نمی‌تواند عناصر شناختی را در قالب یک نظریه جامع کنار هم قرار دهد.

۳۵) رشد زبان کودکان تا سن ۱۸ ماهگی به درک و دانستن چند کلمه می‌رسد؟ (بهداشت ۱۳۸۷)

- ۱) ۵۰ (۲) ۱۰۰ (۳) ۲۵۰ (۴) ۲۵۰

۳۶) مفهوم انطباق از نظر پیازه چیست؟ (بهداشت ۱۳۸۶)

- ۱) ساختارهای ذهنی با دنیای بیرونی تناسب پیدا می‌کند.
 - ۲) توازن بین ساختارهای درونی و اطلاعاتی کسب شده از محیط ایجاد می‌شود.
 - ۳) ساختارهای بدن با دنیای درون تناسب پیدا می‌کند.
 - ۴) توازن بین شناخت بزرگسالان و کودکان وجود داشته باشد.
- ۳۷) کودکان دوساله مثلاً از کلمه هاپو برای سگ‌ها، گاوها، گربه‌ها، و گوسفندان استفاده می‌کنند. استفاده از کلمه هاپو به احتمال زیاد نشان می‌دهد که به طور کلی کودکان دوساله: (بهداشت ۱۳۸۶)
- ۱) هنوز هر بعدی از جهان را همانند بزرگسالان متمایز نکرده‌اند.
 - ۲) بر این باورند که سگ‌ها، گاوها، گربه‌ها و گوسفندان مثل هم هستند.
 - ۳) برای واژه هاپو یک معنی وسیعی قائلند.
 - ۴) در برابر قراردادهای بزرگسالان در مورد استفاده از این واژه مقاومت نشان می‌دهند.

۳۸) واکنش‌های چرخشی نخستین (اولین انطباق‌های آموخته شده) از نظر پیازه در چه سنینی انجام می‌شود؟ (بهداشت ۱۳۸۶)

- ۱) ۳ تا ۸ ماهگی (۲) ۴ تا ۸ ماهگی (۳) ۸ تا ۱۲ ماهگی (۴) بعد از یک سالگی

۳۹) در کدام مرحله از دوره حسی- حرکتی پیازه کودکان با تلفیق ذهنی طرحواره‌های شناختی به درک ناگهانی یا بروز بینش دست می‌یابند؟ (آزاد ۱۳۹۵)

- ۱) مرحله به کار بستن طرحواره‌های ثانویه
- ۲) مرحله واکنش‌های دورانی ثالث
- ۳) مرحله درونی شدن و ترکیب ذهنی طرحواره‌ها
- ۴) مرحله واکنش‌های دورانی ثانویه

۴۰) کدام یک از روانشناسان ذیل معتقد است که به کمک آموزش و بازی می‌توان کودکان را به سطح رشد بالقوه رسانید؟ (آزاد ۱۳۹۴)

- ۱) ویگوتسکی (۲) پیازه (۳) پاولف (۴) آوریل

۴۱) هماهنگی میان طرحواره‌ها از نظر پیازه چه نامیده می‌شود؟ (آزاد ۱۳۹۳)

- ۱) درون‌سازی (۲) برون‌سازی (۳) سازمان (۴) تعادل‌جویی

۴۲) از نظر پیازه تغییر در طرحواره‌های پیشین و انطباق با رویدادهای جدید و متفاوت شامل کدامیک از اصطلاحات زیر است؟ (آزاد ۱۳۹۲)

- ۱) درون‌سازی (۲) سازمان (۳) برون‌سازی (۴) تعادل‌جویی

۴۳) نوزادان در کدام مرحله حسی- حرکتی پیازه قادرند عادت‌های حرکتی ساده مثل باز و بسته کردن دست‌ها را انجام دهند؟ (آزاد ۱۳۹۲)

- ۱) طرحواره‌های بازتابی
- ۲) واکنش‌های چرخشی اولیه
- ۳) واکنش‌های چرخشی ثانویه
- ۴) هماهنگی واکنش‌های چرخشی ثانویه

۴۴) در کدام یک از مراحل هوش حسی- حرکتی پیازه، هماهنگی بین طرحواره‌های مکیدن- چنگ زدن و مکیدن- دیدن محقق می‌شود؟ (آزاد ۱۳۸۴)

- ۱) مرحله ۱ (۲) مرحله ۴ (۳) مرحله ۳ (۴) مرحله ۲

سوالات کنکور دکتری

- ۴۵) براساس نظریه یادگیری اجتماعی، یادگیری زبان مبتنی بر کدام مورد است؟ (سراسری ۱۴۰۱)
- ۱) بازداری زدایی (۲) تقویت انتخابی (۳) فرهنگ پذیری (۴) استدلال شهودی
- ۴۶) توانایی جست و جو کردن در چند مکان برای یافتن شیء پنهان شده، ویژگی کدام مرحله حسی- حرکتی پیازه است؟ (سراسری ۱۳۹۵)
- ۱) واکنش دورانی نخستین (۲) واکنش دورانی ثانوی (۳) واکنش دورانی سوم (۴) هماهنگی واکنش های دورانی
- ۴۷) تغییر دادن محیط و انطباق آن با روش های تفکر موجود در کودک، تعریف کدام اصطلاح است؟ (سراسری ۱۳۹۵)
- ۱) تعادل جویبی (۲) درون سازی (۳) بازنمایی شناختی (۴) نگهداری ذهنی
- ۴۸) دیدگاه های متفاوت و مهم در رشد زبان کدامند؟ (سراسری ۱۳۹۲)
- ۱) رفتارگرا- فطری-نگر- زیستی (۲) رفتارگرا- فطری-نگر- تعامل گرا (۳) زیستی- فطری-نگر- تعامل گرا (۴) تحولی- رفتارگرا- تعامل گرا
- ۴۹) در کدام فرایند اعمال کودک به سمت تکرار تاثیرات جالب در دنیای اطراف تمرکز دارد؟ (سراسری ۱۳۹۱)
- ۱) هماهنگی واکنش های چرخشی نخستین (۲) واکنش های چرخشی سوم (۳) واکنش های چرخشی ثانوی (۴) واکنش های چرخشی نخستین
- ۵۰) تشکیل مفهوم پایداری شیء در دیدگاه پیازه به کدام دوره رشدی مربوط می شود؟ (بهداشت ۱۳۹۶)
- ۱) حسی حرکتی (۲) پیش عملیاتی (۳) عملیات عینی (۴) تفکر صوری
- ۵۱) کدام یک از موارد زیر در اولین مراحل بازنشاسی انجام می شود؟ (بهداشت ۱۳۹۶)
- ۱) استفاده از اطلاعات شبکیه ای جهت توصیف اشیاء (۲) مقایسه اشیاء با آنچه در حافظه است (۳) استفاده از اطلاعات پیرامون محیط شیء درک شده (۴) تمایز بین اشیاء از نظر زمان و مکان
- ۵۲) کودکی چهارماهه تصادفاً به یک اسباب بازی آویزان لگد زد و حرکت پاندولی ایجاد کرد و سه روز بعد سعی کرد این نتیجه را تکرار کند و ضربه زنی را با خوشحالی تکرار کرد. این فرایند طبق نظریه پیازه چه نامیده می شود؟ (بهداشت ۱۳۹۵)
- ۱) واکنش چرخشی ثانوی (۲) واکنش چرخشی نخستین (۳) بازنمایی ذهنی (۴) پایداری شیء
- ۵۳) تنوع و تغییر در تکرار یک عمل در دوره حسی - حرکتی در کدام واکنش های کودک دیده می شود؟ (بهداشت ۱۳۹۵)
- ۱) واکنش چرخشی ثانویه (۲) واکنش چرخشی سوم (۳) تقلید معوق (۴) واکنش درون سازی
- ۵۴) منظور از برون سازی در نظریه رشد شناختی پیازه چیست؟ (بهداشت ۱۳۹۴)
- ۱) سازمان بندی طرحواره ها در تعامل با محیط (۲) جذب اطلاعات و ویژگی ها در طرحواره ها (۳) هماهنگ نمودن طرحواره ها با واقعیت (۴) سازگاری ارگانسیم با محیط خارج
- ۵۵) کدام مفهوم با نظریه فطری نگر چامسکی در مورد زبان هماهنگ است؟ (بهداشت ۱۳۹۴)
- ۱) دوره حساس (۲) شرطی سازی کنشگر (۳) پردازش اطلاعات (۴) انعطاف پذیری مغز

۵۶) تقلید کردن از رفتارهای تازه و توانایی جست و جو کردن در چند مکان برای یافتن شیء که پنهان شده در کدام مرحله از مراحل نظریه شناختی - رشدی پیازه اتفاق می افتد؟ (بهداشت ۱۳۹۲)

- ۱) بازنمایی ذهنی
۲) واکنش های چرخشی ثانوی
۳) هماهنگی واکنش های چرخشی ثانوی
۴) واکنش چرخشی سوم

۵۷) در ارتباط با رشد زبان، مرحله «پیام های تکواژه ای» در چند ماهگی پدیدار می گردد؟ (بهداشت ۱۳۹۱)

- ۱) ۷-۱۱
۲) ۱۲-۱۸
۳) ۱۹-۲۴
۴) ۳۶-۵۴

۵۸) در یادگیری زبان، نوام چامسکی به کدام نظریه تحول معتقد است؟ (آزاد ۱۳۹۵)

- ۱) نهادگرایی
۲) رفتارگرایی
۳) شناخت گرایی
۴) تعامل گرایی

۵۹) کدام حافظه دانش اساسی لازم برای حل مسئله را در اختیار حافظه کوتاه مدت قرار می دهد؟ (آزاد ۱۳۹۳)

- ۱) حافظه حسی
۲) حافظه درازمدت
۳) خود حافظه کوتاه مدت
۴) حافظه کوتاه مدت و حسی

۶۰) کودک در ورود اطلاعات روش ها، مهارت ها و استراتژی هایی به کار می بندد. این ها با کدام حافظه می باشد؟ (آزاد ۱۳۹۳)

- ۱) حافظه حسی
۲) حافظه کوتاه مدت
۳) حافظه بلندمدت
۴) همه حافظه ها

۶۱) شروع بازنمایی و تقلید تاخیری در نظریه رشد شناختی پیازه، در کدام مرحله فرعی رشد حسی- حرکتی انجام می شود؟ (آزاد ۱۳۹۳)

- ۱) مرحله فرعی شش، ۱۸-۲۴ ماهگی
۲) مرحله فرعی پنج، ۱۸-۲۴ ماهگی
۳) مرحله فرعی چهار، ۸-۱۲ ماهگی
۴) مرحله فرعی سه، ۴-۸ ماهگی

پاسخ تشریحی

۱) گزینه ۴

کلمه درباره مجموعه ای از اشیای نامربوط (مثل اتومبیل برای همه وسایل نقلیه)

منظور از انطباق، ساختن طرحواره ها از طریق تعامل مستقیم با محیط است. انطباق شامل دو فرایند درون سازی و برون سازی است. منظور از سازمان دهی تغییر طرحواره ها به شکل درونی و جدا از تماس با محیط است. در فرایند سازمان دهی طرحواره ها بازآرایی و به هم متصل می شوند و ایجاد یک شبکه می کنند.

۵) گزینه ۲

ساده ترین شکل حافظه، بازشناسی است که از ماه های اول وجود دارد. در بازشناسی فقط باید تشخیص دهید که این محرک شبیه محرکی است که قبلاً دیده اید.

۲) گزینه ۱

از نظر چامسکی تمام کودکان، وسیله فراگیری زبان (LAD) دارند، سیستم فطری زیستی که دستور زبان همگانی، یا مجموعه قواعد مشترک در تمام زبان ها را دارد.

۶) گزینه ۳

در آغاز مرحله حسی- حرکتی کودک محیط را به شکل هدفمند کاوش نمی کند بلکه به واکنش چرخشی می پردازد. واکنش چرخشی یعنی تکرار و گیر کردن در یک تجربه جدید که فعالیت حرکتی خود کودک به شکل تصادفی آن را ایجاد کرده است.

۳) گزینه ۲

واکنش های چرخشی اولیه، به سمت بدن کودک است، کاملاً محدود است و مربوط به نیازهای اساسی است. واکنش چرخشی ثانوی تکرار رویدادهایی است که خود کودک ایجاد کرده و معطوف به محیط بیرون است.

۷) گزینه ۳

واکنش های چرخشی اولیه، به سمت بدن کودک است، کاملاً محدود است و مربوط به نیازهای اساسی است. واکنش چرخشی ثانوی تکرار رویدادهایی است که خود کودک ایجاد کرده و معطوف به محیط بیرون است. واکنش چرخشی سوم تجربی و خلاق است یعنی کودک با تکرار رفتارهای متنوع، نتایج جدیدی ایجاد می کند.

۴) گزینه ۴

کودک در اولین کلمات خود دو خطا دارد: ۱. کم گسترانی مصداق: استفاده از کلمات به شکل بسیار محدود (مثل کلمه عروسک فقط برای عروسک خودش) ۲. بیش گسترانی مصداق: به کار بردن یک

۸) گزینه ۱

بر اساس رویکرد تاریخی اجتماعی ویگوتسکی، کودکان از طریق تعامل

با اعضای بزرگ‌تر جامعه بر فعالیت‌ها مسلط می‌شوند و طوری فکر می‌کنند که در فرهنگ آن‌ها معنی دارد. مفهوم منطقه مجاور رشد یا پتانسیل رشد که توسط ویگوتسکی مطرح شده است به تکالیف دشواری اشاره دارد که کودک به تنهایی از پس آن بر نمی‌آید اما با کمک افراد ماهرتر قادر به انجام آن است.

۹) گزینه ۱

پایداری شیء یعنی آگاهی از اینکه وقتی اشیاء دور از دید هستند هنوز وجود دارند. پایداری شیء از دستاوردهای مرحله حسی- حرکتی (دو سال اول زندگی) است.

۱۰) گزینه ۳

چامسکی معتقد بود مهارت زبان در ساختار مغز حک شده است. از نظر او تمام کودکان، وسیله فراگیری زبان (LAD) دارند، سیستم فطری زیستی که دستور زبان همگانی، یا مجموعه قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را دارد.

۱۱) گزینه ۳

پایداری شیء از دستاوردهای مرحله حسی- حرکتی (دو سال اول زندگی) است.

۱۲) گزینه ۳

مرحله سوم حسی- حرکتی، واکنش‌های دورانی ثانوی نامیده می‌شود. در این مرحله کودک در دستیابی به اشیاء، چنگ زدن و دست‌کاری کردن محیط بیرونی ماهر می‌شود.

۱۳) گزینه ۱

پایداری شیء از دستاوردهای مرحله حسی- حرکتی (۲ سال اول زندگی) است.

۱۴) گزینه ۲

در مرحله سوم حسی- حرکتی (واکنش‌های چرخشی ثانوی) کودک در دستیابی به اشیاء، چنگ زدن و دست‌کاری کردن ماهر می‌شود. دست خود را برای گرفتن هر چیزی پیش می‌آورد و وقتی آن را گرفت به میدان دید خود می‌آورد. به همین دلیل این مرحله، سازمان‌دهی دیدن، گرفتن و لمس کردن نیز نامیده شده است.

۱۵) گزینه ۲

نمرات هوشبهر تا سنین نوجوانی نوساناتی دارند اما در حدود ۶ سالگی تقریباً پایدار شده و می‌توانند عملکرد بعدی را پیش‌بینی کنند. نمرات هوشبهر نمی‌توانند به طور کامل توانایی هر کودک را نشان دهند زیرا تحت تاثیر عوامل موقعیتی و فرهنگی نیز قرار دارند.

۱۶) گزینه ۳

در سال دوم، وقتی کلمات به ۲۰۰ تا می‌رسد ترکیبات دو کلمه‌ای آغاز می‌شود که گفتار تلگرافی نامیده می‌شود.

۱۷) گزینه ۲

ساده‌ترین شکل حافظه، بازشناسی است که از ماه‌های اول وجود دارد. در بازشناسی فقط باید تشخیص دهید که این محرک شبیه محرکی است که قبلاً دیده‌اید؛ اما در یادآوری باید چیزی را به یاد بیاورید که حضور ندارد.

۱۸) گزینه ۳

منظور از تغییرناپذیری کیفی شیء همان پایداری شیء است؛ یعنی شیء حتی وقتی دیده نمی‌شود، همچنان وجود دارد. پایداری شیء از مرحله چهارم حسی- حرکتی شروع می‌شود اما با خطای جست‌وجوی AB همراه است. پایداری شیء کامل در مرحله پنجم دیده می‌شود.

۱۹) گزینه ۳

منظور از درون‌سازی استفاده از طرحواره‌های موجود برای تعبیر دنیای بیرونی است. کودک با طرحواره‌های موجود در ابتدای تولد یعنی بازتاب‌ها به دنیا می‌آید (مثل بازتاب مکیدن) و بنابراین اولین بار با هر شیء‌ای برخورد می‌کند، آن را در این طرحواره‌ها جذب یا درون‌سازی می‌کند. به تدریج، طرحواره‌ها را متناسب با محیط تغییر خواهد داد، یعنی به برون‌سازی خواهد پرداخت. بنابراین وقتی نوزاد برای اولین بار با پستانک روبه‌رو می‌شود آن را در طرحواره مکیدن از پیش موجود درون‌سازی می‌کند؛ بعداً وقتی ببیند که پستانک به شیوه مکیدن متفاوتی نیاز دارد طرحواره خود را متناسب با پستانک تغییر خواهد داد.

۲۰) گزینه ۳

پایداری شیء یعنی آگاهی از اینکه وقتی اشیاء دور از دید هستند هنوز وجود دارند.

۲۱) گزینه ۲

در مرحله چهارم حسی- حرکتی (۸ تا ۱۲ ماهگی) پایداری شیء آغاز می‌شود گرچه هنوز با خطای جست‌وجوی AB همراه است. در مرحله پنجم (۱۲-۱۸ ماهگی) پایداری شیء کامل خواهد شد. از آنجا که هم مرحله چهارم و هم مرحله پنجم در گزینه‌ها ذکر شده است؛ بهتر بود طراح مشخص می‌کرد که منظور دقیقاً شروع پایداری شیء (با وجود خطا) است یا پایداری شیء کامل. ولی با توجه به اینکه گفته شروع پایداری شیء، مرحله چهارم (۸ تا ۱۲ ماهگی) پاسخ مناسبتری به نظر می‌رسد.

تعامل با اعضای بزرگ‌تر جامعه بر فعالیت‌ها مسلط می‌شوند و طوری فکر می‌کنند که در فرهنگ آن‌ها معنی دارد.

۳۰) گزینه ۴

بر اساس نظریه اجتماعی فرهنگی ویگوتسکی، کودکان از طریق تعامل با اعضای بزرگ‌تر جامعه بر فعالیت‌ها مسلط می‌شوند و طوری فکر می‌کنند که در فرهنگ آن‌ها معنی دارد.

۳۱) گزینه ۴

پایداری شیء یعنی آگاهی از اینکه وقتی اشیاء دور از دید هستند هنوز وجود دارند. پایداری شیء از دستاوردهای مرحله حسی- حرکتی (دو سال اول زندگی) است.

۳۲) گزینه ۴

از نظر پیاژه، کودکان کاوشگران فعالی هستند که با عمل مستقیم روی محیط تفکر خود را پرورش می‌دهند. منظور از محیط در نظریه پیاژه، محیط فیزیکی است که کودک در آن به دست‌ورزی و کار روی اشیاء می‌پردازد.

۳۳) گزینه ۱

اولین کلمات قابل تشخیص در حدود ۱۲ ماهگی (یک سالگی) شنیده می‌شوند. این کلمات بر مبنای شالوده حسی- حرکتی پیاژه و طبقه‌بندی‌های کودک استوار هستند.

۳۴) گزینه ۴

بزرگ‌ترین نقطه قوت دیدگاه پردازش اطلاعات، بزرگ‌ترین نقطه ضعف آن هم هست. این رویکرد شناخت را به عناصر تشکیل دهنده آن (توجه، طبقه‌بندی، حافظه و ادراک) تجزیه می‌کند و نظریه جامع ارائه نمی‌کند.

۳۵) گزینه ۴

از ۱۸ تا ۲۴ ماهگی کودک با سرعت بالایی کلمات را فرا می‌گیرد و تعداد کلمات به ۲۰۰ تا ۲۵۰ کلمه می‌رسد.

۳۶) گزینه ۲

منظور از انطباق، ساختن طرحواره‌ها از طریق تعامل مستقیم با محیط است. انطباق شامل دو فرایند درون‌سازی و برون‌سازی است. منظور از درون‌سازی استفاده از طرحواره‌های موجود برای تعبیر دنیای بیرونی است. منظور از برون‌سازی ایجاد طرحواره تازه برای متناسب شدن با محیط است. حرکت مداوم بین درون‌سازی و برون‌سازی باعث ایجاد طرحواره‌های موثرتر می‌شود.

۳۷) گزینه ۳

بیش‌گسترانی مصداق یعنی به کار بردن یک کلمه درباره مجموعه‌ای از

۲۲) گزینه ۳

به پاسخ سوال قبل مراجعه کنید. در این سوال فقط مرحله چهارم (۸ تا ۱۲) ماهگی در گزینه‌ها هست و اصلاً مرحله پنجم (۱۲-۱۸ ماهگی) آورده نشده است و می‌توان با قطعیت پاسخ داد.

۲۳) گزینه ۴

از نظر ویگوتسکی بسترهای اجتماعی بر رشد شناختی کودکان تأثیر دارند. کودکان از طریق تعامل با اعضای بزرگ‌تر جامعه بر فعالیت‌ها مسلط می‌شوند و طوری فکر می‌کنند که در فرهنگ آن‌ها معنی دارد.

۲۴) گزینه ۳

مرحله اول حسی- حرکتی با ظهور بازتاب‌ها مشخص می‌شود. بازتاب‌ها پاسخ‌های فطری و خودکار کودک هستند (مثل بازتاب مکیدن). پیاژه بازتاب‌ها را عناصر اصلی هوش حسی- حرکتی می‌داند. طرحواره‌ها از بازتاب‌هایی تشکیل می‌شوند که وقتی در مورد محیط به کار می‌روند به تدریج تغییر می‌کنند.

۲۵) گزینه ۳

واکنش چرخشی سوم تجربی و خلاق است یعنی کودک با تکرار رفتارهای متنوع، نتایج جدیدی ایجاد می‌کند. کودک با این روش اکتشافی عمده، به کاوش آگاهانه محیط می‌پردازد و بهتر می‌تواند مسائل را حل کند.

۲۶) گزینه ۲

اولین طبقه‌بندی‌ها ادراکی هستند یعنی طبقه‌بندی بر اساس شباهت ظاهری یا عنصر برجسته اشیاء (قراردادن چرخ در طبقه وسیله نقلیه) در نیمسال دوم، طبقه‌بندی‌ها مفهومی هستند، یعنی طبقه‌بندی بر اساس عملکرد و رفتار مشترک (قرار دادن قاشق در وسایل آشپزخانه)

۲۷) گزینه ۳

از نظر ویگوتسکی بسترهای اجتماعی بر رشد شناختی کودکان تأثیر دارند. کودکان از طریق تعامل با اعضای بزرگ‌تر جامعه بر فعالیت‌ها مسلط می‌شوند و طوری فکر می‌کنند که در فرهنگ آن‌ها معنی دارد.

۲۸) گزینه ۴

وقتی کودکان نوپا ۲۰۰ تا ۲۵۰ کلمه را تولید کردند، ترکیب دو کلمه را شروع می‌کنند: «کفش مامان»، «برو ماشین»، «شیرینی بیشتر». این اظهارات دو کلمه‌ای، گفتار تلگرافی نامیده می‌شود. کودکان نوپا به ندرت مرتکب خطاهای دستوری فاحش می‌شوند، مثلاً به جای گفتن «صندلی من» بگویند «من صندلی»

۲۹) گزینه ۱

بر اساس نظریه اجتماعی- فرهنگی ویگوتسکی، کودکان از طریق

حرکتی ساده می‌انجامد.

۴۴) گزینه ۳

در مرحله سوم حسی- حرکتی (واکنش‌های چرخشی ثانویه) کودک در دستیابی به اشیاء، چنگ زدن و دست‌کاری کردن ماهر می‌شود. دست خود را برای گرفتن هر چیزی پیش می‌آورد و وقتی آن را گرفت به میدان دید خود می‌آورد. به همین دلیل این مرحله، سازمان‌دهی دیدن، گرفتن و لمس کردن نیز نامیده شده است.

۴۵) گزینه ۲

بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی، یادگیری زبان از طریق تقلید و تقویت صورت می‌گیرد. یادگیری زبان مبتنی بر تقویت انتخابی است و کودکان برای گفتاری که هر چه بیشتر شبیه بزرگسال است، تقویت می‌شوند.

۴۶) گزینه ۳

در مرحله چهارم حسی- حرکتی، خطای جست‌وجوی AB دیده می‌شود (اگر شیء را جابه‌جا کنید و زیر دستمال دیگری بگذارید، کودک هنوز در محل اول به دنبال آن می‌گردد). این خطا نشان می‌دهد که پایداری شیء هنوز کامل نیست. در مرحله پنجم (واکنش‌های چرخشی سوم) کودک به پایداری شیء پیشرفته می‌رسد و خطای جست‌وجوی AB دیده نمی‌شود.

۴۷) گزینه ۲

انطباق شامل دو فرایند درون‌سازی و برون‌سازی است. منظور از درون‌سازی استفاده از طرحواره‌های موجود برای تعبیر دنیای بیرونی است. منظور از برون‌سازی ایجاد طرحواره تازه برای متناسب شدن با محیط است. وقتی به جای اینکه طرحواره خود را برای انطباق با محیط جدید تغییر دهید، برای حفظ روش تفکر موجود خود، محیط را تغییر می‌دهید تا با طرحواره‌هایتان هماهنگ شود در حال درون‌سازی هستید.

۴۸) گزینه ۲

سه نظریه در مورد فراگیری زبان وجود دارد: ۱. دیدگاه رفتارگرا: شرطی‌سازی کنشگر و تقلید موجب یادگیری کلمات می‌شوند. ۲. دیدگاه فطری‌نگر چامسکی: مهارت زبان در ساختار مغز حک شده است. تمام کودکان، وسیله فراگیری زبان (LAD) دارند، سیستم فطری زیستی که دستور زبان همگانی، یا مجموعه قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را دارد. ۳. دیدگاه تعامل‌گرا: توانایی‌های فطری و تاثیرات محیطی با هم تعامل می‌کنند.

۴۹) گزینه ۳

واکنش‌های چرخشی اولیه، به سمت بدن کودک است، کاملاً محدود

اشیای نامربوط (مثل هاپو برای همه حیوانات). خطای بیش‌گسترانی دو چیز را نشان می‌دهد: ۱. حساسیت به طبقه‌بندی: یک کلمه برای همه چیزهای یک طبقه به کار می‌رود، چون هنوز در یادآوری کلمه مشکل دارند یا کلمات مناسب را یاد نگرفته‌اند. ۲. تمایز بین تولید زبان و درک زبان: درک زبان زودتر از تولید زبان رشد می‌کند. کودکان در تولید زبان بیشتر از درک زبان بیش‌گسترانی می‌کنند، یعنی تفاوت اشیاء را درک می‌کنند اما به همه با یک کلمه اشاره می‌کنند.

۳۸) گزینه ۱

در مرحله دوم حسی- حرکتی (یک تا چهار ماهگی) واکنش‌های چرخشی نخستین یا اولیه دیده می‌شود. واکنش‌های چرخشی اولیه، به سمت بدن کودک است، کاملاً محدود است و مربوط به نیازهای اساسی است. (مثل مکیدن)

۳۹) گزینه ۳

در مرحله ششم حسی- حرکتی، بازنمایی‌های ذهنی ایجاد می‌شود، یعنی تجسم درونی اطلاعات که ذهن می‌تواند آن‌ها را دست‌کاری کند. کودک در این مرحله به جای کوشش و خطا به حل نمادین مسائل می‌پردازد و به همین دلیل به شکل ناگهانی به راه‌حل مسئله حسی- حرکتی می‌رسد که به آن تجربه آهان می‌گوییم.

۴۰) گزینه ۱

مفهوم منطقه مجاور رشد یا پتانسیل رشد که توسط ویگوتسکی مطرح شده است به تکالیف دشواری اشاره دارد که کودک به تنهایی از پس آن بر نمی‌آید اما با کمک افراد ماهرتر قادر به انجام آن است. در واقع کودک به صورت بالقوه توانایی‌هایی دارد که می‌تواند با کمک بزرگسالان آن‌ها را بالفعل کند.

۴۱) گزینه ۳

منظور از سازمان‌دهی تغییر طرحواره‌ها به شکل درونی و جدا از تماس با محیط است. در فرایند سازمان‌دهی طرحواره‌ها بازآرایی و به هم متصل می‌شوند و ایجاد یک شبکه می‌کنند.

۴۲) گزینه ۳

انطباق شامل دو فرایند درون‌سازی و برون‌سازی است. منظور از درون‌سازی استفاده از طرحواره‌های موجود برای تعبیر دنیای بیرونی است. منظور از برون‌سازی ایجاد طرحواره تازه برای متناسب شدن با محیط است.

۴۳) گزینه ۲

در مرحله دوم حسی- حرکتی (واکنش‌های چرخشی اولیه) کودک از طریق واکنش‌های چرخشی اولیه و با تکرار رفتارهای تصادفی، بر اعمال خود کنترل ارادی کسب می‌کند. این کار به ایجاد عادت‌های

۵۶) گزینه ۴

در مرحله پنجم حسی- حرکتی (واکنش‌های چرخشی سوم) پایداری شیء کامل می‌شود و خطای جست‌وجوی AB دیده نمی‌شود؛ بر این اساس کودک می‌تواند در چند مکان به دنبال شیء بگردد. همچنین در این مرحله، اعمال انعطاف‌پذیر می‌شود و کودک امکان تقلید از رفتارهای ناآشنا را دارد.

۵۷) گزینه ۲

از ۱۲ ماهگی اولین کلمه قابل تشخیص در کودک دیده می‌شود. از ۱۸ ماهگی، زمانی که تعداد کلمات به ۲۰۰ تا ۲۵۰ کلمه می‌رسد عبارت‌های دوکلمه‌ای یعنی گفتار تلگرافی شروع می‌شود. بنابراین از ۱۲ تا ۱۸ ماهگی ما تک‌کلمه‌ها را می‌بینیم.

۵۸) گزینه ۱

چامسکی رویکرد فطری‌نگر را برای زبان ارائه کرد. از نظر او مهارت زبان در ساختار مغز حک شده است. تمام کودکان، وسیله فراگیری زبان (LAD) دارند، سیستم فطری زیستی که دستور زبان همگانی، یا مجموعه قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را دارد.

۵۹) گزینه ۲

بر اساس مدل پردازش اطلاعات، سیستم ذهن سه قسمت اساسی دارد: ۱. ثبت حسی: اطلاعات در ذهن بازنمایی می‌شوند، برای حفظ شدن انتخاب می‌شوند، و برای مدت کوتاهی ذخیره می‌شوند. ۲. حافظه کوتاه‌مدت یا فعال: بخش هشیار ذهن است که اطلاعات محدودی را نگه می‌دارد و فعالانه روی آن‌ها کار می‌کند. ۳. حافظه بلندمدت: شالوده دانش همیشگی است و ظرفیت نامحدود دارد، اطلاعات را بر اساس محتوا طبقه‌بندی می‌کند.

۶۰) گزینه ۲

حافظه کوتاه‌مدت یا فعال؛ بخش هشیار ذهن است که اطلاعات محدودی را نگه می‌دارد و فعالانه روی آن‌ها کار می‌کند. بنابراین استفاده از مهارت‌ها و استراتژی‌های خاص به شکل فعالانه، مربوط به حافظه کوتاه‌مدت است.

۶۱) گزینه ۱

در مرحله ششم حسی- حرکتی، بازنمایی‌های ذهنی ایجاد می‌شود، یعنی تجسم درونی اطلاعات که ذهن می‌تواند آن‌ها را دست‌کاری کند. شروع بازنمایی ذهنی باعث شروع دو توانایی می‌شود: ۱. تقلید معوق، یعنی توانایی یادآوری و تقلید رفتارهایی که الگوی آن مستقیماً حضور ندارد، ۲. بازی وانمود کردن، یعنی کودک یک فعالیت روزمره یا تخیلی را به نمایش می‌گذارد.

است و مربوط به نیازهای اساسی است. واکنش چرخشی ثانوی تکرار رویدادهایی است که خود کودک ایجاد کرده و معطوف به محیط بیرون است. واکنش چرخشی سوم تجربی و خلاق است یعنی کودک با تکرار رفتارهای متنوع، نتایج جدیدی ایجاد می‌کند.

۵۰) گزینه ۱

پایداری شیء یعنی آگاهی از اینکه وقتی اشیاء دور از دید هستند هنوز وجود دارند. پایداری شیء از دستاوردهای مرحله حسی- حرکتی (دو سال اول زندگی) است.

۵۱) گزینه ۱

ساده‌ترین شکل حافظه، بازشناسی است که از ماه‌های اول وجود دارد. در بازشناسی فقط باید تشخیص دهید که این محرک شبیه محرکی است که قبلاً دیده‌اید. (یعنی آنچه در گزینه ۲ مطرح شده). اما طراح پرسیده که در مرحله اول بازشناسی چه رخ می‌دهد که مشخصاً ابتدا باید شیء دیده شود و سپس این تصویر ایجاد شده با تصویر در حافظه مقایسه شود (که در گزینه ۱ به آن اشاره شده است). کلید هم گزینه ۱ را مشخص کرده است، گرچه به نظر می‌رسد این سوال به خوبی طرح نشده است.

۵۲) گزینه ۱

واکنش‌های چرخشی اولیه، به سمت بدن کودک است، کاملاً محدود است و مربوط به نیازهای اساسی است. واکنش چرخشی ثانوی تکرار رویدادهایی است که خود کودک ایجاد کرده و معطوف به محیط بیرون است (مثل تکان دادن آویز بالای تخت). واکنش چرخشی سوم تجربی و خلاق است یعنی کودک با تکرار رفتارهای متنوع، نتایج جدیدی ایجاد می‌کند.

۵۳) گزینه ۲

به پاسخ سوال قبل مراجعه کنید.

۵۴) گزینه ۳

منظور از درون‌سازی استفاده از طرحواره‌های موجود برای تعبیر دنیای بیرونی است. منظور از برون‌سازی ایجاد طرحواره تازه برای متناسب شدن با محیط است.

۵۵) گزینه ۱

چامسکی معتقد بود مهارت زبان در ساختار مغز حک شده است. کودک به محض اینکه کلمات کافی را داشته باشد زبان را می‌فهمد و به شکل قانونمند صحبت می‌کند. مفهوم دوره حساس برای یادگیری زبان نیز نظریه چامسکی را تایید می‌کند، هماهنگ با این مفهوم آن‌هایی که زبان اشاره را در نوجوانی یا بزرگسالی یاد گرفته‌اند هرگز به اندازه آن‌هایی که این زبان را در کودکی آموخته‌اند ماهر نمی‌شوند.

منابع

- دایان ای. پاپالیا و همکاران (۱۴۰۱)، روانشناسی رشد و تحول انسان، ترجمه داوود عرب قهستانی و همکاران، تهران: انتشارات سمت.
- لورا برک (۱۴۰۱)، روانشناسی رشد: از لقاح تا کودکی، ترجمه یحیی سیدمحمدی، جلد اول، تهران: انتشارات ارسباران.
- لورا برک (۱۴۰۱)، روانشناسی رشد: از نوجوانی تا پایان زندگی، ترجمه یحیی سیدمحمدی، جلد دوم، تهران: انتشارات ارسباران.
- منصور، محمود (۱۴۰۱)، روانشناسی ژنتیک: تحول روانی از تولد تا پیری، تهران: انتشارات سمت.

پل‌های ارتباطی ما با شما جهت برقراری ارتباط، پاسخگویی به سوالات
و دسترسی به آموزش‌ها و مطالب مشاوره‌ای رایگان

